

**HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI
CENTAR DOMOVINSKOG RATA**

10000 Zagreb, Marulićev trg 21

Tel/fax. +3851 48-28-268/221

Žr.račun HPB: HR 92 2390001-1100322371

MB: 1909592, OIB: 57527861125, RAZDJEL:055 GLAVA:35 RKP:40623

e-mail: centar@centardomovinskograta.hr

IZVJEŠĆE O RADU CENTRA ZA 2017.

(proširena verzija)

Klasa: 001-02/18-03/02

Ur.broj: 568-01-18-01

Datum: 19.03.2018.

Zagreb, ožujak 2018.

Sadržaj:

I. Uvod - Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata i njegov ustroj.....	3
II. Odjel za arhivsko gradivo Domovinskog rata i Odjel za znanstveno istraživanje Domovinskog rata.....	5
III. Izdavačka djelatnost	15
IV. Kulturno-prosvjetna i znanstveno-stručna djelatnost (izložbe, promocije izdanja Centra, skupovi, predavanja i tribine u organizaciji ili suorganizaciji Centra te radovi zaposlenika Centra).....	27
Prilog 1: Knjige Centra (izdavaštvo – priprema ili tisak).....	42

I. Uvod - Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata i njegov ustroj

Ovo se izvješće odnosi na aktivnosti i izdavačku djelatnost Centra u 2017. godini. Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata (u daljnjem tekstu: Centar) utemeljen je kao javna znanstvena ustanova - specijalizirani arhiv, sa zadaćom prikupljanja, sređivanja, čuvanja te stručnoga i znanstvenoga istraživanja i publiciranja gradiva iz Domovinskoga rata. Centar je osnovan na zahtjev Sabora Republike Hrvatske, osnivač Centra je Republika Hrvatska, a prava i dužnosti osnivača obavlja Ministarstvo kulture RH, u okviru ovlasti Vlade RH. Smješten je u zgradi Hrvatskog državnog arhiva na Marulićevom trgu 21 u Zagrebu. Odluka o osnivanju Centra potvrđena je na Saboru RH u prosincu 2004. godine, a imenovanjem v.d. ravnatelja 2. ožujka 2005. godine Centar je počeo s radom. Zapošljavanjem zaposlenika u veljači 2006. godine, nakon provedenoga javnog natječaja, završen je glavni dio ustrojavanja Centra. Od tada se u Centru *intenzivno prikuplja i sređuje gradivo iz Domovinskoga rata, te provode programske aktivnosti u cilju znanstvenog prikaza događaja iz Domovinskog rata.*

Od srpnja 2013. u Centru radi 18 zaposlenih na neodređeno vrijeme. Zaposlenici su diplomirani povjesničari (sedmero doktora znanosti, a četvero je trenutno na doktorskom studiju), osim dvije zaposlenice zaposlene na administrativnim poslovima (financijskim i pravnim) – univ. spec. oec. i bacc. admin. publ. (bakalaureat javne uprave) i dipl. ekonomist te dva arhivska tehničara (SSS). Svi zaposlenici Centra kojima je to uvjet za posao položili su stručni arhivski ispit. Centar ima tri zaposlenika sa zvanjem viši arhivist, deset zaposlenika sa zvanjem arhivist i dva zaposlenika sa zvanjem arhivski tehničar.

Arhivska djelatnost Centra organizirana je kroz:

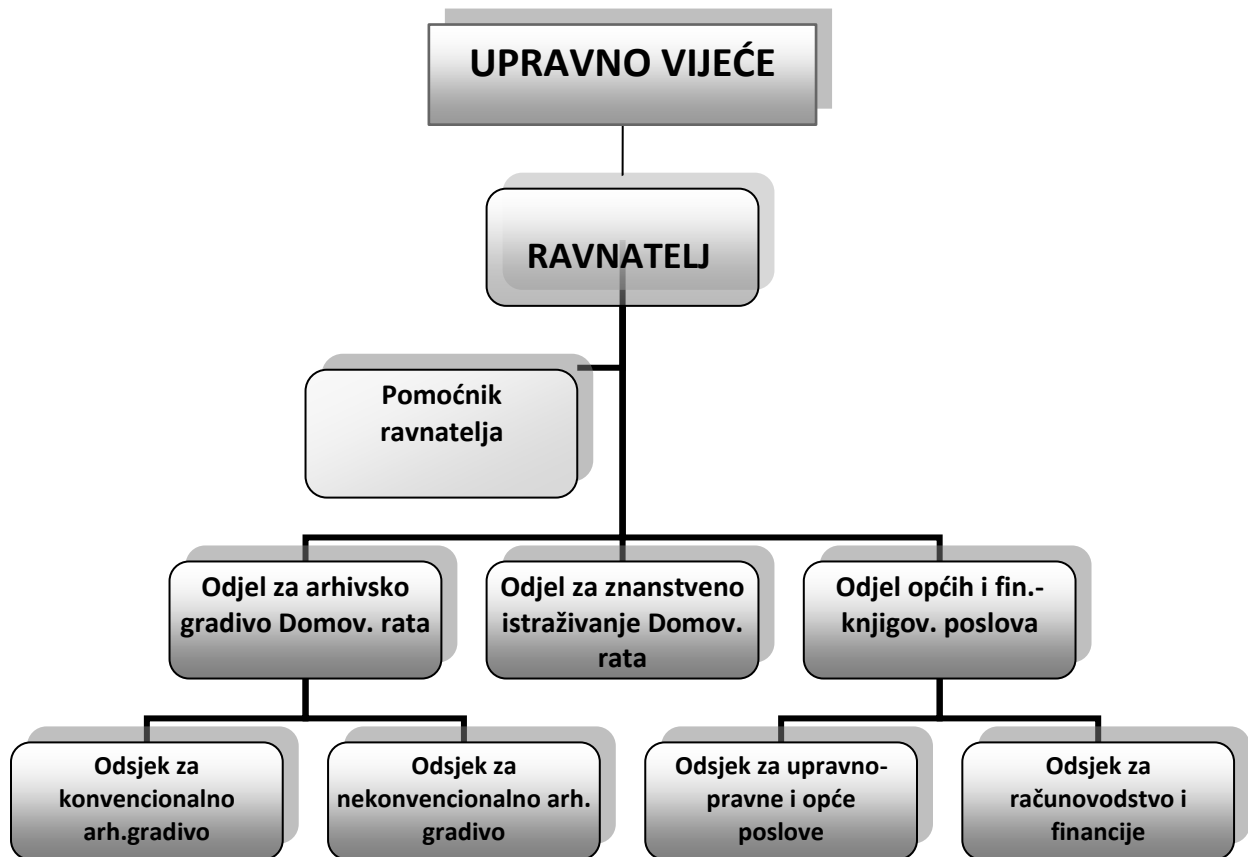
Odjel za arhivsko gradivo Domovinskog rata, koji je prema Pravilniku o unutarnjem redu, radnim mjestima i načinu rada Centra podijeljen na:

- Odsjek za konvencionalno gradivo,
- Odsjek za nekonvencionalno gradivo (fotografija, film, video zapisi)

Uz spomenuti Odjel u Centru su kao zasebne jedinice ustrojeni:

- Odjel za znanstveno istraživanje Domovinskog rata i
- Odjel općih i financijsko-knjigovodstvenih poslova podijeljen na:
  - Odsjek za upravno-pravne i opće poslove
  - Odsjek za računovodstvo i financije.

Organizacijska shema Centra:

Prilikom ustrojavanja Centra, uzimajući u obzir strategiju razvoja Centra, uz postojeće odjele neophodne za arhivsku djelatnost, planiran je i Odjel za znanstveno istraživanje Domovinskog rata (predviđen Pravilnikom o unutarnjem redu, radnim mjestima i načinu rada, a sukladno zadaćama u Zakonu o Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata, NN 178/04).

U prvoj polovici 2013., sukladno navodu u sadržaju Strategije Centra za 2013. - 2015. o ustrojavanju Odjela za znanstveno istraživanje Domovinskog rata s vlastitim znanstvenim kadrom, stekli su se uvjeti za njegovo ustrojavanje (*petero zaposlenika Centra je doktoriralo ili je objavilo knjigu, čime su zadovoljili poželjne uvjete*). Time je potvrđeno da se Centar razvija ne samo kao arhivska ustanova - specijalizirani arhiv, nego i kao znanstveno-istraživačka ustanova, čiji će zaposlenici, uz prikupljanje i sređivanje arhivskog gradiva iz Domovinskog rata, raditi i na njegovoj interpretaciji.

II. Odjel za arhivsko gradivo Domovinskog rata

- prikupljanje i zaštita arhivskog gradiva iz Domovinskog rata;
- sređivanje gradiva „Republike Srpske Krajine“ (RSK);
- prikupljanje dokumenata za obranu optuženih pripadnika HVO-a pred Tužiteljstvom BiH;
- selekcija i priprema dokumenata za tiskanje knjiga iz serije: *Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995. – dokumenti*;
- stvaranje memoarskog gradiva (intervjui sa zapovjednicima i pripadnicima ratnih postrojbi te sudionicima pojedinih događaja),
- traženje dokumenata iz arhivskog gradiva koje se čuva u Centru, na zahtjev Ministarstva unutarnjih poslova, te pravosudnih tijela, kao i ostalih korisnika,
- priprema gradiva za pregled na zahtjev pravosudnih tijela te ostalih korisnika,
- kulturno-prosvjetna djelatnost i izdavačka djelatnost Centra.

Odjel za arhivsko gradivo Domovinskog rata, uz redovnu djelatnost određenu Zakonom o Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata, tijekom godine je istraživao i obrađivao zahtjeve zaprimljene od raznih državnih institucija (Županijska državna odvjetništva RH, MORH, Ministarstvo pravosuđa, Odjeli za ratne zločine MUP-a RH, Odvjetnički timovi osumnjičenih pripadnika HVO-a, itd.). Sve navedeno, s obzirom na obim posla, bogatu izdavačku djelatnost i činjenicu da je Centar središnja arhivska i znanstvena ustanova za prikupljanje i zaštitu arhivskog gradiva iz Domovinskog rata te njegovo istraživanje, zahtijevalo bi veći broj zaposlenika od onog koji Centar sada ima, pa su obavljani razgovori u nadležnom Ministarstvu kulture oko mogućega načina povećanja broja zaposlenika ili suradnika u radu Centra.

Za čuvanje preuzetog i prikupljenog gradiva osigurana su potrebna spremišta. Konvencionalno gradivo čuva se u spremištima u Centru (150 m²) i spremištu u Kerestincu (205,16 m²), koje zbog visine prostora može primiti više od 1000 dužnih metara gradiva, a nekonvencionalno gradivo čuva se u primjerenim uvjetima u posebnim spremištima u Hrvatskom državnom arhivu u Kerestincu i Hrvatskoj kinoteci. Zbog rekonstrukcije spremišta u Kerestincu, trenutno su kapaciteti ukupne površine spremišta koje Centar ima na raspolaganju smanjeni do završetka spomenute rekonstrukcije.

Prikupljanje i zaštita arhivskog gradiva:

(pripremili Mate Rupić i Ana Holjevac Tuković)

Do sredine studenoga 2017. Centar je preuzimanjem po službenoj dužnosti, darovanjem i otkupom arhivskog gradiva prikupio: oko 105 d/m (1050-ak kutija) gradiva, 400 medija nekonvencionalnog gradiva (VHS, DVD), 250 pozitiva fotografija, 500 digitalnih fotografija, 5 digitalnih zemljovida, 160 sati memoarskog gradiva, 50 kartica teksta memoarskog gradiva. Dio preuzetoga gradiva joj nije bio obrađen, tako da će se u donjem dijelu teksta navesti samo ono gradivo koje je obrađeno. U knjizi akvizicija zabilježena su 40 preuzimanja.

Odsjek za *konvencionalno* gradivo: do sredine studenoga 2016. Centar je imao oko 1655 d/m, odnosno oko 16.550 kutija, a tijekom 2017. preuzeto je 105 d/m gradiva (1050-ak kutija) od donatora gradiva (100 d/m gen. Slobodan Praljak, 5 d/m ostali, a u postupku je preuzimanje gradiva osobnog fonda Vladimir Šeks), tako da Centar sada ima **1760** d/m (17.600 kutija).

Odsjek za *nekonvencionalno* arhivsko gradivo sredinom studenoga 2017. ima **18,2 TB** arhivskog gradiva u digitalnom obliku. S porastom arhivskog gradiva, koje je pohranjeno na vanjskom disku i izraženo u digitalnim mjernim jedinicama, znatno je smanjen dosadašnji broj tehničkih jedinica (cd, dvd-a). Treba napomenuti da se u procesu digitaliziranja, prebacivanja zapisa s VHS vrpce na digitalni medij, prvotno stvaraju dvd formati, koji se kasnije radi smanjenja zauzetog prostora na vanjskom disku i radi operativnosti, prebacuju u *avi* format. Uslijed prebacivanja dvd formata u *avi* format, veličina izražena u digitalnim mjernim jedinicama podložna je promjenama.

U skladu s navedenim postupno se napušta pohrana na tehničkim jedinicama (cd-ima i dvd-ima) te se na vanjskom disku i poslužitelju (serveru) formirala digitalna baza arhivskog gradiva koja sadrži **125 digitalnih mapa**.

Ukupno ima **3947** cd/dvd-a tehničkih jedinica (krajem 2016. bilo je 3901):

- a) Zbirka videozapisa ima **2803** (krajem 2016. bilo je 2789) tehničkih jedinica i s pohranom na vanjskom disku ima oko **3960** (krajem 2016. bilo je 3800) sati videozapisa;
- b) Zbirka fotografija ima **348** tehničkih jedinica s oko **49.500** (krajem 2016. bilo je 334 tehničkih jedinica s oko 43.500) slikovnih zapisa; U bazi podataka, predviđenoj za obradu i pretraživanje fotografije *IN archive*, obrađeno je i opisano, zaključno s početkom studenog 2017. godine **16.000** (krajem 2016. bilo je 15.300) fotografija;
- c) Zbirka memoarskog gradiva ima **238** tehničkih jedinica (krajem 2016. bilo je 227) i s pohranom na vanjskom disku ima oko **660** (krajem 2016. bilo je 500) sati audio-zapisa;
- d) Zbirka vojnih zemljovida ima **67** tehničkih jedinica s pohranom na vanjskom disku ima 385 zemljovida (bilo je 380);
- e) Zbirka dokumenata imala je **491** (krajem 2016. bilo je 484) tehničkih jedinica i digitalne mape na vanjskom disku.

Tijekom 2017., Centar je radi zaštitnog digitaliziranja preuzeo od Ministarstva unutarnjih poslova RH, Policijske uprave Vukovarsko-srijemske, Vinkovci, gradivo RSK (1991.-1998.). Izvršeno je njihovo digitaliziranje, a izvornici su vraćeni Policijskoj upravi.

Radi zaštite arhivskog gradiva i sprječavanja daljnjeg oštećenja izvornika do 15. studenoga 2016. digitalizirano (skenirano) je više od 1.320.500 stranica dokumenata, a u sljedećih godinu dana, do 15. studenoga 2017. digitalizirano je još najmanje oko 286.752 stranica dokumenata (od toga 241.095 stranica gradiva HVO-a i 45.657 stranica dokumenata iz gradiva PU (SUP-) Vukovar), tako da je do sada digitalizirano ukupno **1.607.252** stranica arhivskog gradiva iz Domovinskog rata. Valja istaknuti kako je zbog nabavke modernije tehnologije (protočnih skenera) odskeniran zamjetno veći broj dokumenata gradiva HVO, ali i ostalog gradiva, ali da u ukupan zbroj nije uračunata digitalizacija knjiga za digitalnu knjižnicu niti digitalizacija dokumenata za potrebe računovodstva, koja sadrži nekoliko tisuća skeniranih stranica godišnje.

S datumom 2. studenim 2017. HMDCDR je odskenirao 4686 kutija arhivskog gradiva HVO-a, odnosno ukupno **1.306.782** odskeniranih i tehnički obrađenih stranica dokumenata gradiva HVO.

Korisnička služba:

U 2017. godini Centar je zaprimio **79** zahtjeva od fizičkih i pravnih osoba s tim da su upiti pojedinih korisnika višestruki.

Sređivanje arhivskog gradiva:

FONDOVI CIVILNE I VOJNE PROVENIJENCIJE POHRANJENI U HRVATSKOM MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKOM CENTRU DOMOVINSKOG RATA:

A. UPRAVA

- HR- HMDCDR- 3, Skupština „Republike Srpske Krajine“(1991. - 1995.) , 10 kutija
HR- HMDCDR- 4, Vlada „Republike Srpske Krajine“ (1991. do 1995.), 45 kutija
HR-HMDCDR-04/4-1, Komisije za razmjenu zarobljenika Vlade „RSK“, 1 kutija
HR HMDCDR-04/4-2, Komisije za humanitarna pitanja Vlade „RSK“, (1994.), 1 kutija
HR-HMDCDR-04/4-3, Komisije za popis i procjenu ratne štete „RSK“, (1994. - 1995.) 1 kutija
HR-HMDCDR-04/4-4, Državni komitet „RSK“ za suradnju s UNPROFOR-om, (1992. - 1993.)1
kutija
HR-HMDCDR-04-01/1, Ministarstvo inostranih poslova „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/2, Ministarstvo finansija „RSK“ 1991. -1995.,1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/3, Ministarstvo pravosuđa i uprave „RSK“ 1991. -1995., 5 kutija
HR-HMDCDR-04-01/4, Ministarstvo za ekonomske odnose, privredni razvoj i industriju „RSK“
1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/5, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede „RSK“ 1991. -
1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/6, Ministarstvo energetike i rudarstva „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/7, Ministarstvo za saobraćaj i veze „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/8, Ministarstvo za urbanizam, stambeno-komunalne poslove i
građevinarstvo „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/9, Ministarstvo prosvjete, kulture i fizičke kulture 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/10, Ministarstvo prosvjete „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/11, Ministarstvo kulture i vjera „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/12, Ministarstvo fizičke kulture i sporta „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/13, Ministarstvo zdravstva i zdravstvenog osiguranja „RSK“ 1991. -1995.,
1 kutija
HR-HMDCDR-04-01/14, Ministarstvo informisanja „RSK“ 1991. -1995., 3 kutije
HR-HMDCDR-04-01/15, Ministarstvo za rad, boračka i socijalna pitanja „RSK“ 1991. -1995., 1
kutija
HR-HMDCDR-04-01/16, Ministarstvo trgovine i turizma „RSK“ 1991. -1995., 1 kutija
HR- HMDCDR- 5, Ministarstvo odbrane „RSK“ 1991. -1995., 24 kutije
HR- HMDCDR- 19, Ministarstvo odbrane „RSK“ – uprava zapadna Slavonija 1991. -1995., (16
arhivskih kutija, 15 drvenih kutija, 2 knjige) 4,30 d/m
HR- HMDCDR- 28, Ministarstvo odbrane „RSK“ – uprava sjeverna Dalmacija 1991. -1995.,
11 kutija.
HR- HMDCDR- 35, Ministarstvo odbrane “RSK“- uprava istočna Slavonije, Baranje i zapadni
Srem 1991. -1995., 2 kutije
HR- HMDCDR- 73, Ministarstvo odbrane „RSK“ – uprava Lika 1991. -1995., 19 kutija
HR- HMDCDR- 74, Ministarstvo odbrane „RSK“ – uprava Banija 1991. -1995.,4 kutija
HR- HMDCDR- 75, Ministarstvo odbrane „RSK“ – uprava Kordun 1991. -1995.,2 kutija
HR- HMDCDR- 20, Ministarstvo unutrašnjih poslova „RSK“ 1991. -1995., 4 knjige i 38 kutija
HR- HMDCDR- 20/1, Posebne jedinice milicije (PJM) Banija 1991. -1995., 4 kutije
HR- HMDCDR- 20/2, Posebne jedinice milicije (PJM) Benkovac 1991. -1995., 1 kutija

HR- HMDCDR- 20/3, Posebne jedinice milicije (PJM) Bunić 1991. -1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 20/4, Posebne jedinice milicije (PJM) Gračac 1991. -1995., 2 kutije
 HR- HMDCDR- 20/5, Posebne jedinice milicije (PJM) Korenica 1991. -1995., 3 kutije
 HR- HMDCDR- 20/6, Posebna jedinica milicije (PJM) Plaški 1991. -1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 20/7, Posebna jedinica milicije (PJM) Vojnić 1991. -1995., 5 kutija
 HR- HMDCDR- 20/8, Posebna jedinica milicije (PJM) Vrginmost 1991. -1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 20/9, Posebne jedinice milicije (PJM) Vrhovine 1991. -1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 20/10, Posebne jedinice milicije (PJM) zapadna Slavonija 1991. -1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 41, Sekretarijat za unutrašnje poslove Beli Manastir 1991.-1997., 6 kutija
 HR- HMDCDR- 76, Sekretarijat za unutrašnje poslove Glina 1991. -1995., 21 kutija
 HR- HMDCDR- 76/1, Stanica javne bezbjednosti (SJB) Dvor na Uni 1992. -1995., 2 kutije
 HR- HMDCDR- 76/2, Stanica javne bezbjednosti (SJB) Glina 1992. -1995., 48 kutija
 HR- HMDCDR- 76/3, Stanica javne bezbjednosti (SJB) Kostajnica 1992. -1995., 2 kutije
 HR- HMDCDR- 76/3/1, Stanica milicije Dubica
 HR- HMDCDR- 76/4, Stanica javne bezbjednosti (SJB) Petrinja 1992. -1995., 3 kutije
 HR- HMDCDR- 23, Sekretarijat za unutrašnje poslove Knin 1991. -1995., 49 kutija
 HR- HMDCDR- 31, Sekretarijat za unutrašnje poslove Korenica 1991. -1995., 4 kutije
 HR- HMDCDR- 10, Sekretarijat za unutrašnje poslove Okučani 1991. -1995., 115 kutija
 HR- HMDCDR- , Sekretarijat za unutrašnje poslove Pakrac 1991. -1995.
 HR- HMDCDR- 77, Sekretarijat za unutarnje poslove Vojnić 1991. -1995., 30 kutija
 HR- HMDCDR- 77/1 Stanica javne bezbjednosti (SJB) Slunj 1992. -1995., 6 kutija
 HR- HMDCDR- 37, Sekretarijat za unutarnje poslove Vukovar 1991.-1995, 13 kutija 3 knjige
 HR- HMDCDR- 14, Skupština općine Zajednica općina Sjeverna Dalmacija i Lika 1990.- 1991. /
 Srpska autonomna oblast Krajina - SAO Krajina/ 4 kutije
 HR- HMDCDR- 14/1, Skupština općine Benkovac SAO Krajina 1991.-1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 14/2, Skupština općina Donji Lapac SAO Krajina 1991.-1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 14/3, Skupština općine Drniš SAO Krajina 1991.-1995., 9 kutija
 HR- HMDCDR- 14/4, Skupština općine Dvor na Uni SAO Krajina 1991.-1995., 3 kutije
 HR- HMDCDR- 14/5, Skupština općine Glina SAO Krajina 1991.-1995., 18 kutija
 HR- HMDCDR- 14/6, Skupština općine Gračac SAO Krajina 1991.-1995., 10 kutija
 HR- HMDCDR- 14/7, Skupština općine Knin SAO Krajina 1991.-1995., 7 kutija
 HR- HMDCDR- 14/8, Skupština općina Korenica SAO Krajina 1991.-1995., 4 kutije
 HR- HMDCDR- 14/9, Skupština općina Kostajnica SAO Krajina, 1991.-1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 14/10, Skupština općina Krnjak SAO Krajina 1991.-1995., 2 kutija
 HR- HMDCDR- 14/11, Skupština općina Obrovac SAO Krajina 1991.-1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 14/12, Skupština općina Petrinja SAO Krajina 1991.-1995., 13 kutija
 HR- HMDCDR- 14/13, Skupština općina Plaški SAO Krajina 1991.-1995., 3 kutije
 HR- HMDCDR- 14/14, Skupština općine Sisak/ Caprag SAO Krajina 1991.-1995., 3 kutije
 HR- HMDCDR- 14/15, Skupština općine Slunj SAO Krajina 1991.-1995., 6 kutija
 HR- HMDCDR- 14/16, Skupština općine Teslingrad SAO Krajina 1991.-1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 14/17, Skupština općina Vojnić SAO Krajina 1991.-1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 14/18, Skupština općina Vrginmost SAO Krajina 1991.-1995., 1 kutija
 HR- HMDCDR- 14/19, Skupština općina Vrhovine SAO Krajina 1991.-1995., 6 kutija
 HR- HMDCDR- 15, Srpska oblast Zapadne Slavonije -
 HR- HMDCDR- 15/1, Narodna skupština Srpske oblasti zapadna Slavonija (1991- 1995)
 HR- HMDCDR- 15/2, Oblasno vijeće Srpske oblasti zapadna Slavonija

HR- HMDCDR- 15/3, Skupština općine Pakrac 1991.-1995., 26 kutija
HR- HMDCDR- 15/4, Skupština općine Okučani
HR- HMDCDR- Srpska oblast Slavonija, Baranja i zapadni Srem; Skupština općine Vukovar
HR- HMDCDR- 27, Vrhovni savet obrane „RSK“ 1993.-1995., 4 kutije

B. PRAVOSUĐE

HR- HMDCDR- 29, Vrhovni sud „RSK“, 17 registratora
HR- HMDCDR- 36, Okružni sud Knin 1992. – 1995. 57 kutija i 14 knjiga
HR- HMDCDR- 36/1, Općinski sud Knin 1991. – 1995., 1 kutija
HR- HMDCDR- 36/2, Općinski sud Gračac 1990., 1 kutija
HR- HMDCDR- 36/3, Općinski sud Korenica 1992., 2 kutije
HR- HMDCDR- 36/4, Općinski sud Benkovac 1991./1995., 2 kutije
HR- HMDCDR- 78, Okružni sud u Glini 1991./1995., 5 kutija
HR- HMDCDR- 78/1, Općinski sud Glina 1991./1995., 2 kutije
HR- HMDCDR- 78/1, Općinski sud Okučani 1991./1995., 1 kutija
HR- HMDCDR- 78/1, Općinski sud Vojnić 1991./1995., 1 kutija
HR- HMDCDR- 65, Okružno javno tužilaštvo Knin 1991. - 1995., 43 kutije
HR- HMDCDR- 79, Okružno javno tužilaštvo Glina 1991./1995., 2 kutije
HR- HMDCDR- 80, Republički sud „RSK“ za prekršaje u Kninu 1991.-1995., 3 kutije
HR- HMDCDR- 81, Kazneno popravni dom Glina 1991.-1995., 2 kutije
HR- HMDCDR- 82, Okružni zatvor Glina 1992.-1995., 6 kutije
HR- HMDCDR- 30, Okružni zatvor Knin 1991.-1995., 13 kutija

E. KULTURA, ZNANOST I INFORMIRANJE

HR- HMDCDR- 39, Srpski radio Okučani 1991.-1995., 5 kutija
HR- HMDCDR- 189, Radio zapadna Slavonija, Pakrac

F. ZDRAVSTVO

HR- HMDCDR- 83, Opća bolnica sv. Georgije Vojnić 1993., 1 kutija, 1 d/m prptokola
HR- HMDCDR- 84, Medicinski centar Glina 1993.-1995., 1 kutija , 0,5 d/m protokola
HR- HMDCDR- 87, Crveni križ Drniš 1991./1995., 5 kutija
HR- HMDCDR- 190, Ratna bolnica „Psunj“ – Bučje
HR- HMDCDR -103, Bolnica Sv. Sava Knin, 1 d/m protokola
HR- HMDCDR, Zdravstveni centar sv. Sava, Vukovar (1994.-1997.)

G. GOSPODARSTVO

HR- HMDCDR- 85, Krajinske šume Vrginmost 1991./1995, 2 kutije
HR- HMDCDR- 86, Naftna industrija Krajine 1992.-1995., 14 kutije

H. POLITIČKE STRANKE, DRUŠTVENO POLITIČKE ORGANIZACIJE I SINDIKATI

HR- HMDCDR- 29, Zbirka političkih stranaka i pokreta u „RSK“ 1990.-1995., 10 kutija

J. VJERSKE USTANOVE

HR- HMDCDR- 34, Srpska pravoslavna crkva 1991./1995., 3 kutije

C. ARHIVKO GRADIVO VOJNE PROVINIJENCIJE

JUGOSLAVENSKA NARODNA ARMIJA

HR-HMDCDR 201 - Zbirka arhivskog gradiva JNA
HR-HMDCDR 7 - 9. korpus JNA
HR-HMDCDR 153 - 32. korpus JNA
HR-HMDCDR 202 - 10. korpus JNA
HR-HMDCDR 202/1 - 1. operativna grupa
HR-HMDCDR 202/2 - 7. operativna grupa
HR-HMDCDR 203/3 - 3. operativna grupa
HR-HMDCDR 204/4 - 8. operativna grupa
HR-HMDCDR 203 – 5. korpus RV i PVO (Zagreb)

VOJSKA REPUBLIKE SRPSKE KRAJINE

HR-HMDCDR 6 - Glavni štab Vojske Republike Srpske Krajine (Glavni štab TO SAO Krajine; Glavni štab TO Republike Srpske Krajine) – VP 9000

ZONSKI ŠTABOVI TERITORIJALNE OBRANE VRSK

HR-HMDCDR 177 - Zonski štab teritorijalne obrane Sjeverna Dalmacije - VP T-7901 (I operativna zona TO)
HR-HMDCDR 177/1 - Općinski štab TO Knin
HR-HMDCDR 177/2 - Općinski štab TO Benkovac
HR-HMDCDR 177/3 - Općinski štab TO Obrovac
HR-HMDCDR 178 - 1. brigada TO (Knin) – VP T- 7902
HR-HMDCDR 179 - 1. brigada TO (Knin) – VP T- 7903
HR-HMDCDR 180 - 3. brigada TO (Benkovac) – VP T- 7904
HR-HMDCDR 181 - 4. brigada TO (Obrovac) – VP - 7905

HR-HMDCDR 149 - Zonski štab teritorijalne obrane Lika - VP T -7906 (II operativna zona)
HR-HMDCDR 196/1 - Općinski štab TO Korenica
HR-HMDCDR 196/2 -Općinski štab TO Gračac
HR-HMDCDR 196/3 - Općinski štab TO Donji Lapac
HR-HMDCDR 196/4 -Općinski štab TO Plaški
HR-HMDCDR 124 - 6. divizija JNA Korenica
HR-HMDCDR 127 - 1. motorizirana brigada TO (Gračac)
HR-HMDCDR 126 - 1. brigada TO (Gračac)
HR-HMDCDR 59 - 2. lička brigada TO – VP T-7903
HR-HMDCDR 181 - 4. brigada TO – VP – T- 7905
HR-HMDCDR 146 - 7. brigada TO - VP 7907
HR-HMDCDR 147 - 8. brigada TO - VP 7908
HR-HMDCDR 120 - 145. brigada TO – VP 7910
HR-HMDCDR 180 - 93. Odred TO – VP T-7984

HR-HMDCDR 176 Zonski štab teritorijalne obrane Banija - Vojna pošta T-7916 (IV operativna zona)
HR-HMDCDR 176/1 - Općinski štab TO Glina

HR-HMDCDR 176/2 - Općinski štab TO Kostajnica
HR-HMDCDR 176/3 - Općinski štab TO Dvor na Uni
HR-HMDCDR 176/4 - Općinski štab TO Petrinja
HR-HMDCDR 176/5 - Općinski štab TO Sisak

HR-HMDCDR 182 - Zonski štab teritorijalne obrane Kordun - Vojna pošta T-7911 (IV operativna zona)

HR-HMDCDR 182/1 - Općinski štab TO Vojnić
HR-HMDCDR 182/2 - Općinski štab TO Vrginmost
HR-HMDCDR 182/3 - Općinski štab TO Slunj
HR-HMDCDR 182/4 - Općinski štab TO Karlovac
HR-HMDCDR 154 - 3. kordunaška brigada TO
HR-HMDCDR 155 - 4. kordunaška brigada TO
HR-HMDCDR 156 - 5. kordunaška brigada TO
HR-HMDCDR 12 - Zonski štab teritorijalne obrane zapadna Slavonija - Vojna pošta T-7916 (V operativna zona)

HR-HMDCDR 12/1 - Općinski štab TO Pakrac
HR-HMDCDR 12/2 - Općinski štab TO Daruvar
HR-HMDCDR 12/3 - Općinski štab TO Podravska Slatina
HR-HMDCDR 12/4 - Općinski štab TO Okučani 10,
HR-HMDCDR 12/5 - Općinski štab TO Grubišno polje
HR-HMDCDR 12/6 - Općinski štab TO Slavonska Požega
HR-HMDCDR 12/7 - Općinski štab TO Novska
HR-HMDCDR 148 - 51. odred TO (Pakrac)
HR-HMDCDR 22 - 54. brigada TO (Okučani) – VP 9165
HR-HMDCDR 34 - 63. odred TO (Daruvar) - VP 9168
HR-HMDCDR 35 - 59. odred TO Podravska Slatina - VP 9169
HR-HMDCDR 192 - 98. odred TO Rajić
HR-HMDCDR 195 - 61. haubičko- artiljerijski divizion (had Pakrac),
HR-HMDCDR 193 - 83. mješoviti protuoklopni artiljerijski divizijun (mpoad) - Okučani
HR-HMDCDR 194 - 45. lako artiljerijska baterija protuvazdušne obrane (lab PVO) - Okučani
HR-HMDCDR 142 - 91. pozadinska baza (Okučani) – VP 9172

KORPUSI VRSK

HR-HMDCDR 8 - 7. sjevernodalmatinski korpus SVK (Knin) - VP 9031
HR-HMDCDR 8/1 - 1. laka brigada (Vrlika) – VP
HR-HMDCDR 8/2 - 2. pješadijska brigada (Kistanje) – VP
HR-HMDCDR 8/3 - 3. pješadijska brigada (Benkovac) – VP
HR-HMDCDR 8/4 - 4. laka brigada (Obrovac) – VP
HR-HMDCDR 8/5 - 75. motorizirana brigada (Drniš) - VP
HR-HMDCDR 8/6 - 92. motorizirana brigada (Benkovac) – VP

HR-HMDCDR 41- 15. lički korpus SVK (Korenica) – VP 9065
HR-HMDCDR 117 - 9. motorizirana brigada (Gračac) – VP 9068
HR-HMDCDR 118 - 18. pješadijska brigada (Bunić) – VP -9069

HR-HMDCDR 119 - 50. pješadijska brigada (Vrhovine) – VP 9071
HR-HMDCDR 120 - 70. pješadijska brigada (Plaški) – VP 9073
HR-HMDCDR 121 - 103. laka pješadijska brigada (Donji Lapac) – VP 9074
HR-HMDCDR 122 - 37. pješadijski bataljun (Korenica) – VP 9076
HR-HMDCDR 123 - 81. pozadinska baza (Željava) – VP 9081

HR-HMDCDR 196 - 21. kordunaški korpus SVK (Petrova gora) - VP 9104
HR-HMDCDR 128 - 11. pješadijska brigada (Vojnić) - VP 9106 (VP T-7912)
HR-HMDCDR 129 - 13. pješadijska brigada (Slunj) – VP -9107 (VP T-7913)
HR-HMDCDR 130 - 19. pješadijska brigada (Gvozd) - VP 9109 (VP T-7914)
HR-HMDCDR 131- 75. mješovita artiljerijska brigada (Slunj) – VP 9111
HR-HMDCDR 132 - 75. mješoviti artiljerijski divizijun (Blatuša) – VP 9114
HR-HMDCDR 133 - 85. pozadinska baza (Slunj) VP 9117 (VP T-79121)

HR-HMDCDR 52 - 39. banijski korpus SVK (Petrinja) – VP 9136
HR-HMDCDR 134 - 24. pješadijska brigada (Glina) – VP 9138
HR-HMDCDR 135 26. pješadijska brigada (Kostajnica) – VP 9139
HR-HMDCDR 136 - 31. pješadijska brigada (Petrinja) – VP 9142
HR-HMDCDR 137 - 33. pješadijska brigada (Dvora na Uni) – VP 9143
HR-HMDCDR 139 - 87. Pozadinska baza (Glina) VP 9146 (VP T-7926)
HR-HMDCDR 138 - Odred Sisak – Caprag (Caprag) – VP 9144

HR-HMDCDR 44 - 18. zapadnoslavonski korpus SVK
HR-HMDCDR 140 - 51. pješadijska brigada – VP 9164 Pakrac
HR-HMDCDR 22 - 54. brigada – VP 9165
HR-HMDCDR 21 - 98. pješadijska brigada (Jasenovac) – VP 6167
HR-HMDCDR 35 - 59. odred (Podravska Slatina) – VP 9169
HR-HMDCDR 34 - 63. odred (Daruvar) – VP 9168
HR-HMDCDR 142 - 91. pozadinska baza (Okučani) – VP 9172
HR-HMDCDR 173 - 18. MAP (Stara Gradiška) - VP 9174
HR-HMDCDR 174 - Taktička grupa (Jasenovac) – VP 9162
HR-HMDCDR 141 - Bataljun za intervencije (Okučani) – VP 9171 (9168)

HR-HMDCDR 49 - 11. slavonsko-baranjski korpus SVK – VP 9189
HR-HMDCDR 49/1 - 35. pješadijsku brigadu
HR-HMDCDR 49/2 - 40. pješadijsku brigadu
HR-HMDCDR 49/3 - 43. pješadijsku brigadu
HR-HMDCDR 49/4 - 45. pješadijsku brigadu
HR-HMDCDR 49/5 - 1. baranjska divizija

HR-HMDCDR 197 - Gardijska brigada VRSK

VOJSKA REPUBLIKE SRPSKE

HR-HMDCDR 198 - 1. krajiški korpus
HR-HMDCDR 199 - 2. krajiški korpus

OSOBNI FONDOVI

HR-HMDCDR 205 - Janko Bobetko
HR-HMDCDR 206 – Zoran Lucić
HR-HMDCDR 207 - Juraj Njavro
HR-HMDCDR 208 - Slobodan Praljak
HR-HMDCDR 1- Tihomir Tunuković
HR-HMDCDR 16 - Vjekoslav Žugaj
HR-HMDCDR 209 - Stankao Ferić
HR-HMDCDR 210 - Radoslav Goger
HR-HMDCDR 211 - Toni Hnojček
HR-HMDCDR 212 - Željko Gašparović

ZBIRKE KONVENCIONALNOG I NEKONVENCIONALNOG ARHIVSKOG GRADIVA

HR-HMDCDR 24 - Zbirka fotografija Domovinskog rata
HR-HMDCDR 11 - Zbirka videozapisa
HR-HMDCDR 25 - Zbirka stampata
HR-HMDCDR 40 - Zbirka tiskovina
HR-HMDCDR 17 - Zbirka memoarskog gradiva
HR-HMDCDR 18 - Digitalna zbirka dokumenata

HR-HMDCDR 144 - Zbirka UNPROFOR-a
HR-HMDCDR 9 - Zbirka vojnih zemljovida
HR-HMDCDR- Zbirka dokumenata o Domovinskom ratu u Bosni i Hercegovini

Za pojedine fondove i zbirke napravljeni su sumarni inventari, analitički inventari ili inventarni popisi prema zahtjevima struke; dakako, s sređivanjem rasutog gradiva i preuzimanjem novog gradiva fondovi se nadopunjuju, a njihovo nadopunjavanje i sređivanje trajat će sve do konačnog preuzimanja cjelokupnog gradiva od institucija RH.

Novi fondovi hrvatske provenijencije:

HR-HMDCDR	Udruga „Mi za našu Gardu“ (1991.-2013.)
HR-HMDCDR	Krizni štab Zagreb
HR-HMDCDR	Krizni štab Virovitica
HR-HMDCDR	Krizni štab Karlovac
HR-HMDCDR	Ministarstvo obrane RH

Centar ukupno ima **211 arhivskih fondova i 9 arhivskih zbirki.**

Od ukupno **211 arhivskih fondova** ima: **111 vojnih fondova, 90 upravnih fondova i 10 osobnih fondova.**

Odjel za znanstveno istraživanje Domovinskog rata

- organizacija stručnih i znanstvenih skupova o Domovinskom ratu,
- organizacija promocija izdavačke djelatnosti Centra,
- organizacija i priprema predavanja o Domovinskom ratu učenicima u školama u Hrvatskoj, kao i na tribinama u Hrvatskoj i inozemstvu, koje su održane na poziv raznih znanstvenih i kulturnih ustanova te udruga,
- priprema izložbi s tematikom Domovinskog rata i pisanje stručnih i znanstvenih radova, te isti poslovi koje su radile kolege na Odjelu za arhivsko gradivo.

Nastavljen je rad na projektu *Izravni demografski gubici Republike Hrvatske u Domovinskom ratu*, odnosno unos podataka u bazu podataka Centra o poginulima u Domovinskom ratu na okupiranom području RH (područje „RSK“, dakle uglavnom osobe srpske narodnosti).

U bazu podataka koja se odnosi na područje pod srpskom okupacijom do studenoga 2017. unijeti su podaci za **7204** smrtno stradalih i nestalih osoba (od toga broja 873 osobe vode se kao nestale), većinom pripadnika srpskih postrojbi (podaci iz dokumenata „Republike Srpske Krajine“ i popisa Uprave za zatočene i nestale Ministarstva branitelja RH). U taj broj uračunato je i 524 pripadnika JNA, koji uglavnom nisu imali prebivalište u Hrvatskoj, od kojih je 395 bilo srpske narodnosti. Od ukupnoga broja, u bazi je **6127** smrtno stradalih osoba srpske narodnosti: uz spomenutih **395** pripadnika JNA, upisano je i **3086** pripadnika SVK, MUP-a RSK i srpskih paravojnih postrojbi, **1782** civila, dok za **864** poginulih osoba status nije poznat. Preostalih **1077** smrtno stradalih i nestalih osoba u bazi podataka su nesrpske narodnosti: **821** Hrvat, **78** muslimana/Bošnjaka, **25** Mađara, **pet** Slovaka, **dva** Slovenca, **jedan** Čeh, **jedan** Nijemac, **jedan** Rom i **140** ostalih (Albanci, Crnogorci, Makedonci...), te **tri** osobe nepoznate nacionalnosti. Njihova narodnosna pripadnost dijelom je određena prema imenu i prezimenu, pa je svakako još jednom treba provjeriti na temelju službenih dokumenata. (podatke priredio Slaven Ružić)

Istodobno, nastavljeno je ažuriranje popisa poginulih branitelja i civila na slobodnom području RH tijekom Domovinskog rata (podaci iz popisa poginulih branitelja Ministarstva obrane i popisa Ministarstva branitelja); u odnosu na izvješće od prošle godine, popis poginulih branitelja i civila je tijekom ažuriranja nadopunjen podacima dobivenim iz dokumentacije DORH-a. Konačni podaci moći će se dobiti tek nakon što Ministarstvo uprave (kroz matice rođenih i umrlih), s čijim dužnosnicima je već razgovarano, provjeri i nadopuni podatke iz baze podataka s civilnim žrtvama.

Od 2013., pa tako i u 2017., zaposlenik Centra Ivan Radoš i kolega Tomislav Šulj, suradnici su na znanstveno-istraživačkom projektu *Hrvatski domovinski rat: strukture sjećanja*, kojega su nositelji Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Hrvatski institut za povijest i Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata.

Knjižnica Centra:

Sredinom studenoga 2017., knjižnica Centra imala je 1392 pojedinačna naslova (2016. imala je 1328), odnosno 2066 knjiga (2016. imala je 1995 knjiga). Uz to, u digitalnoj knjižnici je još 453 naslova (2016. bilo je 408 naslova).

III. Izdavačka djelatnost

Od 2006. do 30. ožujka 2017. Centar je samostalno ili u suizdavaštvu objavio ukupno 80 knjiga; među njima je jedna trojezična i 10 dvojezičnih knjiga (9 hrvatsko-engleskih i 1 hrvatsko-francuska) te 5 samo na engleskom jeziku.

Prema odobrenom programu za izdavačku djelatnost, u 2017. Centar je sam ili u suizdavaštvu objavio osam (8) knjiga, jedna knjiga bila je pripremljena za tisak, a jedna u procesu rada.

Serijski Dokumenti - Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995.:

- knjiga 20: *9. korpus JNA (1992.)*, urednici Ivan Brigović – Ivan Radoš, Zagreb, prosinac 2017.

Serijski Memoarsko gradivo: Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995.:

- Miljenko Crnjac, *Tada je trebalo imati petlju*, Zagreb, 2017. (suizdavaštvo s UDVDR RH)

Knjige, znanstvene i stručne studije, zbornici radova:

- Slaven Ružić, Djelovanje „Vlade Republike Srpske Krajine“ 1991.-1995., Zagreb, 2017.;

- Natko Martinić Jerčić – Slaven Ružić, *107. – Vukovi s Drave*, HVIDRA Valpovo – HMDCDR, Belišće, lipanj 2017.;

- Julija Barunčić Pletikosić, Katolička crkva u Hrvatskoj i Domovinski rat 1991.-1995. (stavovi, djelovanje, stradanja), Glas Koncila – HMDCDR, Zagreb, 2017.;

- Jadranko Prlić, *Prilozi za povijest Hrvatske Republike Herceg-Bosne I-III*, Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskog rata u BiH - Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Mostar-Zagreb, 2017.

- Mato Arlović, *The Croatian Community of Herzeg-Bosnia and the (re)organisation of Bosnia and Herzegovina*, Novi informator – HMDCDR, Zagreb, 2017.).

Fotomonografija

- Zlatko Kalle, *Nepokoreni Dubrovnik / Unconquered Dubrovnik*, Zagreb, 2017.

U pripremi za tisak:

- 4. bojna 3. gbr u obrani Vukovara

- Stradanje Hrvata središnje Bosne u Domovinskom ratu

O pojedinim knjigama:

Serijski Dokumenti - Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995.: knjiga 20: 9. korpus JNA (1992.), urednici Ivan Brigović – Ivan Radoš, Zagreb, prosinac 2017.

Dokumenti 9. korpusa JNA (1992.) dvadeseta su knjiga u seriji koju je pod naslovom „Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995. – Dokumenti“, od 2007. počeo objavljivati Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata (dalje Centar). U knjizi su, s potrebnim znanstvenim aparatom, predstavljeni dokumenti iz arhivskog gradiva 9. korpusa JNA, koji se čuvaju u Centru i drugim arhivskim ustanovama u Republici Hrvatskoj. Svi navedeni dokumenti prepisani su, a njihovi originali ili preslike originala u posjedu su Centra. Prilikom prijepisa dokumenata izvršene su nužne transkripcije radi njihove bolje čitljivosti. Veći zahvati u tekstu naznačeni su stavljanjem teksta u uglatu zagradu, a u bilješkama je upozoreno na dijelove dokumenta koji su u izvorniku oštećeni i na dijelove koji su izostavljeni. Jednako tako, radi boljeg razumijevanja, u bilješkama su navedena imena ili prezimena sudionika koja se ne spominju u dokumentu ili podaci o drugim dokumentima i literaturi u kojima se spominje isti događaj. Dakako, dokumenti u knjizi pokazuju stajališta njihovih stvaratelja i zahtijevaju posebnu kritičku raščlambu koja bi ukazala na neobjektivno i netočno navedene, katkad čak i besmislene, podatke u njima, čije navođenje je bilo sastavni dio uobičajenih propagandnih aktivnosti službi JNA, koja je već od ljeta 1991. djelovala kao sredstvo provođenja srbijanske (“velikosrpske”) politike. Osim dokumenata 9. korpusa JNA u knjizi su, u manjoj mjeri, objavljeni i pojedini dokumenti drugih stvaratelja, koji se svojim sadržajem odnose na područje djelovanja 9. korpusa JNA.

Deveti korpus JNA (Kninski) bio je sastavni dio Vojnopomorske oblasti (VPO), strateške grupacije koja je bila ekvivalent vojnim oblastima i koja je imala zadaću obrane obalnog mora, otoka i morske oblasti na jadransko – pomorskom vojištu. Sredinom 1991. VPO se sastojala od Komande s prištapskim jedinicama, više samostalnih jedinica, Flote sa sjedištem u Splitu, 9. korpusa Kopnene vojske sa sjedištem u Kninu, 5. Vojnopomorskog sektora (VPS) sa sjedištem u Puli, 8. VPS sa sjedištem u Šibeniku i 9. VPS sa sjedištem u Kumboru. Zapovjedno mjesto VPO bilo je u Splitu. Zapovjednik VPO, odnosno, Ratne mornarice od srpnja 1990. do svibnja 1992. bio je viceadmiral, a potom admiral Mile Kandić.

Deveti korpus osnovan je 1988. od 9. motorizirane divizije JNA i pokriva područje sjeverne i srednje Dalmacije. Sastav korpusa je bio sljedeći: Komanda s prištapskim postrojbama, 180. motorizirana brigada sa sjedištem u Benkovcu, 221. motorizirana brigada sa sjedištem u Kninu, 316. motorizirana brigada sa sjedištem u Sinju, 9. mješoviti artiljerijski puk, 557. mješoviti protuoklopni artiljerijski puk, 9. inženjerijski bataljun, 70. bataljun veze, 98. sanitetski bataljun, 9. automobilski bataljun i 9. četa ABHO.

Budući da su se komande VPO-a i 8. VPS-a nalazile u Splitu i Šibeniku odakle nisu imale potpun uvid u stanje na terenu već tijekom kolovoza 1991. postalo je jasno da je 9. korpus, odnosno njegova Komanda, iako nominalno najmanja komponenta VPO, uz pristigla ojačanja postao glavni taktički i zapovjedni oslonac JNA na području srednje i sjeverne Dalmacije. To je postalo još očitije kad se zapovjednik VPO admiral Mile Kandić s većinom flote JRM-a 25./26. kolovoza 1991. prebacio iz Ratne luke „Lora“ na otok Vis.

Brojčano stanje 9. korpusa, relativno maleno u mirnodopskim uvjetima, raslo je sa zaoštavanjem situacije na terenu, stalnim mobilizacijama i dolaskom novih sastava. U proljeće 1991. 9. korpus bio je popunjen s 4098 ljudi ili 29% što je s početkom ustrojavanja ratnih jedinica do trenutka počinjanja ratnih djelovanja krajem kolovoza naraslo na 4705 pripadnika ili

33%. Do kraja godine 9. korpus narastao je po ratnoj formaciji s 14.942 na 28.218 ljudi, a popuna je iznosila 17.942 ljudi ili 64%. Planiranim ustrojavanjem 316. i 11. mtbr broj ljudi u korpusu trebao je narasti do 28.000-30.000 pripadnika.

Na kraju 1991., 9. korpus ušao je u sastav 2. vojne oblasti sa sjedištem u Sarajevu, osnovane umjesto ukinute 5. vojne oblasti. Zapovjednici korpusa bili su: general potpukovnik Tomislav Trajčevski (do svibnja 1991.), general-major Špiro Niković (svibanj-rujan 1991.), general-potpukovnik Vladimir Vuković (rujan-prosinac 1991.), general-potpukovnik Ratko Mladić (siječanj-svibanj 1992.) i general-major Savo Kovačević (svibanj 1992.).

Sadržaj dokumenata u knjizi pokazuje pristranost, u početku u skladu s pogledima zapovjednog vrha JNA, a potom u skladu s priopćenjima velikosrpske politike, pa je i terminologija koja se koristi ista onoj koju su tada koristili srbijanski političari i plasirali srpski mediji. Tako se u izvješćima JNA nastoji prikazati kao mirovna snaga koja štiti sigurnost svih građana, a odgovornost za probleme i sukobe uglavnom se prebacuje na hrvatsku stranu (npr. dok. 78), primjerice, da su pripadnici hrvatskih snaga prvi otvorili vatru, a za civilne i vjerske objekte koji su pogođeni s položaja JNA, kao „opravdanje“ navodi se da su korišteni u vojne svrhe (dok. 50) ili da su to učinili „hrvatski diverzanti“ (dok. 23), za svaki uočeni dim navodi se da se to „najvjerojatnije pale srpske kuće“, a kad je očigledno da su zapaljene kuće hrvatskih vlasnika, onda su to učinili „ekstremisti HDZ-a“ (npr. dok. 27), Hrvatima koje se želi prikazati kao „ekstremiste“ pripisuje se da su „prijetili naprednim Hrvatima“ (dok. 4) itd. U tom kontekstu je i „informacija“ od 5. ožujka 1993. (dok. 4) da su u Šibeniku ostali samo Srbi, a da su ostali otišli u akciju, da pripadnici HV-a ubijaju pse i mačke i bacaju ih u bunare, te o pobuni i dezerterstvu pripadnika HV-a. Među brojnim netočnim podacima je i taj da je pilot Danijel Borović preletio u Austriju, a ne u Pulu, da su po Zadru istaknuti popisi s fotografijama vojnih lica koji su osuđeni na smrt (dok. 80), da su Hrvatska i Hrvati odgovorni „za rat, fašizam i pokušaj genocida“, da je JNA pobijedila 1991. i „stvorila uvjete za pregovore o mirnom rješenju“, te da je 9. korpus JNA spriječio „još masovnije pokolje nad Srbima“ (naravno, ne navodi se koji su to masovni pokolji počinjeni do tada). Nisu točni ni podaci o borbama za Kupres, niti navedeni razlozi izmještanja jedinica 9. korpusa u BiH, niti gubici hrvatskih snaga na tom području (dok. 121-140), a nevjerojatno zvuči podatak (dok. 4) da „u tri autobusa može stati oko 600 pripadnika Hrvatske vojske („138. br HV-a“). Također, netočno je tumačenje mišljenja Badinterove komisije (dok. 50).

Posebice je uočljiv pokušaj prikazivanja hrvatske strane kao zločinačke, navođenjem neprovjerenih, pa i izmišljenih događaja ili postupaka hrvatskih vojnika (npr. dok. 136 i drugi). Nasuprot tome, brutalno ubojstvo četveročlane hrvatske obitelji Čengić (39-godišnjeg oca Drage, 31-godišnje majke Nevenke i njihovo dvoje malodobne djece - 11-godišnjeg Slobodana i 4-godišnjeg Gorana) u zaselku Šašićima kod Ervenika, 18. siječnja 1992., pokušalo se opravdati „navodnom borbom između Hrvata i Srba“ (dok. 4). Iskazi počinitelja ubojstva (dok. 66) pred istražnim sucem „RSK“ potvrdila su da ubojstvo obitelji Čengić nije posljedica oružanoga sukoba dvije strane, te da su u ubojstvu sudjelovali pripadnici tzv. „krajinske milicije“. Ubojice su se nakon nekoliko mjeseci našli na slobodi, vjerojatno zbog pritiska Srba iz Ervenika, koji su odmah nakon njihova pritvaranja otišli u Knin s prijetećim zahtjevom da ih se pusti na slobodu (dok. 70).

U dokumentima u ovoj knjizi navedeni su i podaci o ubijenim Hrvatima koji su ostali na okupiranom području (dok. 4, 101, 106), posebice o Hrvatima ubijenim u Škabrnji i Nadinu (dok. 98), o rušenju crkava (dok. 4, 23, 50), o otuđenju 32 skulpture iz Mauzoleja Ivana Meštrovića u selu Otavice (dok. 106), o pljačkanju i paljenju kuća hrvatskih vlasnika (dok. 4,

23), o iseljavanju preostalih Hrvata na okupiranom području zbog maltretiranja od pripadnika srpskih snaga (dok. 4, 24), o dezerterstvu, uglavnom Hrvata i Albanaca, iz 9. korpusa (dok. 4) te o postojanju tzv. pete kolone na hrvatskoj strani – „jedna žena iz Biograda koja radi u menzi ZNG“, „čovjek iz Šibenika“ itd. (dok. 4).

Među dokumentima je i izvješće od 1. siječnja 1992. o nastavku operacije „Udar“, u kojem se navodi da su „jedinice 180. mtbr 9. korpusa JNA do 16,00 sati zauzele Novigrad i sela Podgradina, Paljuv i Pridraga (dok. 1), kao i izvješće u kojem se navodi da je daljnje napredovanje zaustavljeno zbog „izuzetno žilave i odlučne odbrane“ hrvatskih branitelja (dok. 8). U nedostatku naoružanja, Hrvati su bili primorani na improvizaciju, pa su na gubitak spomenutih područja odgovorili „protugradnim raketama“ i uspjeli pogoditi vojarnu JNA „Senjak“ u Kninu, na što je 9. korpus uzvratio artiljerijom „po dubini teritorija“ (dok. 2, 6). U dokumentima u knjizi spomenute su i napadne akcije u kojima su hrvatske snage oslobodile Nos Kalik 2. ožujka 1992. (dok. 89) i brdo Križ, u petak 22. svibnja 1992. godine (dok. 4).

Dokumenti također pokazuju da je mobilizacija ratnih jedinica 9. korpusa JNA započela već sredinom svibnja 1991., kada je 950 vojnih osoba raspoređeno u TO, te da je napad „bio i ostao osnovni način djelovanja Korpusa“, a da se izvodio tako što bi se „artiljerijom i avijacijom omekšavali i uništavali uočeni ciljevi“, nakon čega bi pješništvo „pod zaštitom tenkova i BOV-a“ zauzimalo objekte (dok. 29). Također je navedeno da je u svojim operacijama 9. korpus „zahvatao prostor 350 kilometara širine fronta i 100 kilometara dubine fronta, te da je uspješno sadejstvovao sa snagama Teritorijalne odbrane i milicije Krajine“ (dok. 50). Navodi se da su pojedini zapovjednici srpskih snaga već u veljači 1992. upozoravali na važnost kontrole „reona Tulove grede, Lički Doci i Šarića pećine“ radi sigurnosti ostalih položaja i radi potrebe sigurnosti komunikacije Obrovac – Sveti Rok preko prijevoja Alana (dok. 86). U kontekstu odnosa između Srbije i Srba na okupiranom području Hrvatske, zanimljiv je podatak da je „Milicija Krajine“ u ožujku 1992. osiguravala prosvjed oporbe u Beogradu (dok. 93), a zanimljivi su i popisi objekata koje je zrakoplovstvo JNA trebalo napasti na području Gruda, Tomislavgrada, Posušja i sela Glavičići u blizini Šuice te Imotskog (dok. 145, 149).

Dokumenti u ovoj knjizi pokazuju da je na srpskoj strani postojalo nezadovoljstvo zbog toga što „nije oslobođena Vrana, Zemunik Donji i Zadar, što nije srušen Paški most i sl.“, te da je postojala spremnost da se ide na Zadar, na Paški most ili na Karlobag, iako su srpske snage „u borbama na teritoriji opština Benkovac i Obrovac imale poginulih 63 borca i ranjenih 131“; od toga je iz opštine Benkovac poginulo 37 boraca i ranjeno 72, iz opštine Obrovac poginulo je 8 boraca i ranjeno 16, a iz drugih krajeva poginulo je 19 boraca i ranjeno 43 borca.“ (dok. 164).

Činjenica da se u planovima djelovanja postrojbi 9. korpusa JNA razmatrala i mogućnost zajedničkog napada hrvatskih snaga i „oružanih snaga Njemačke, Italije i drugih zemalja na RSK“ (dok. 115), pokazuje da je njegovo vodstvo bilo opsjednuto prošlošću, iz koje je crpilo, za tadašnje međunarodne odnose potpuno iracionalne zaključke o postojanju neke „protusrpske koalicije zapadnih zemalja“. U tom kontekstu istaknuto je, također iracionalno, mišljenje jednog člana delegacije Europske zajednice, koji je bio „savjetnik i prijatelj“ francuskog predsjednika François Mitterranda, da je moguća „koalicija između sila osovine iz 2. svetskog rata sa mogućnošću priključenja Japana“, pri čemu je „kao kao primer ovome naveo i jedan dokument, nedavno poslat UN, koga su potpisale Austrija, Mađarska, Slovenija i Hrvatska“ (dok. 159).

Kao i u prethodnim knjigama s dokumentima „RSK“, dokumenti u ovoj knjizi potvrđuju stav srpskog vodstva i pripadnika srpskih snaga „da je Krajina država“ i da „područje Krajine nije u sastavu Hrvatske“, te da se „niti jedno rješenje ne može zasnivati na povjerenju u hrvatsku vlast“, a da se mirovne snage UN-a trebaju angažirati „radi kontrole i obezbeđenja granice, a ne

teritorije RSK“ (dok. 21, 42), odnosno da mirovne snage UN-a trebaju doći – „ali ne na raskrsnici u Benkovcu, Karinu ili Šopotu, nego na liniji fronta između sukobljenih strana“ (dok. 164).

Knjiga završava dokumentom pod rednim brojem 165 - Zapovješću komandanta 9. korpusa JNA, general-majora Save Kovačevića, od 27. svibnja 1992., o prelasku materijalno-tehničkih sredstava toga korpusa JNA „u vlasništvo Vlade i oružanih snaga SR Krajina“, kojom je potvrđena uloga JNA u stvaranju srpskih vojski u Hrvatskoj i BiH početkom 1990-ih. Time je 9. korpus JNA prestao postojati.

- Miljenko Crnjac, *Tada je trebalo imati petlju (Požeština u Domovinskom ratu, 1990.-1991.)*, Zagreb, 2017. (suizdavaštvo s UDVDR RH)

U svojoj knjizi, general Miljenko Crnjac govori o stvaranju ZNG-a i obrani Požeštine u Domovinskom ratu, 1990.-1991.

„U svakom ratu osobito je zahtjevno donositi teške, hrabre odluke i zapovijedi, ponajprije zbog velike odgovornosti i spoznaje da će za njihovu provedbu, odnosno za pobjedu, slobodu i neovisnost trebati podnijeti žrtvu, da će za ostvarivanje toga cilja ginuti ljudi, vaši rođaci, prijatelji, susjedi i znanci. Mnogi su zbog toga izbjegavali tu odgovornu zadaću tijekom 1990. i 1991. godine.

U Domovinskom sam ratu bio jedan od vodećih ljudi i sudionik stvaranja oružanih snaga u svojem požeškom kraju, organizator i zapovjednik od rujna 1990. godine. Jedan sam od rijetkih generala koji je krajem kolovoza 1991., kao zapovjednik u Zboru narodne garde, bio na prvom sastanku kod vrhovnoga zapovjednika Oružanih snaga RH, ali i na brijunskim sastancima krajem srpnja i početkom kolovoza 1995. kada je donesena odluka da se krene u „Oluju“. Čast mi je bila što sam bio organizator, utemeljitelj i jedan od najmlađih zapovjednika Hrvatske vojske (HV) u Domovinskom ratu. Zapovijedao sam u prvoj, ali i u posljednjoj velikoj oslobodilačkoj operaciji u Domovinskom ratu, odnosno u oslobađanju zapadne Slavonije u kasnu jesen i zimu 1991., te u „Oluji“ 1995. na području Korduna i Like. No, dvadeset i pet godina kasnije moram biti iskren i priznati, da je u tom neizvjesnom vremenu, kako za mene tako i za moju obitelj, bilo teško s tek navršениh trideset godina, bez iskustva i velikog znanja u zapovijedanju, preuzeti na sebe sav taj rizik i teret. Teško mi je bilo organizirati, voditi i zapovijedati brigadom te odgovarati za ljude uslijed velikih organizacijskih problema uzrokovanih teškim političkim i ratnim (ne)prilikama. Teško mi je bilo držati govore i opraštati se od prijatelja i suboraca, ali najteža mi je bila spoznaja da smo zbog „viših“ interesa i političkih ciljeva, mi domoljubi, vojnici i generali kao i naši poginuli i sve žrtve u ovome ratu, izdani od tzv. „političke elite“ našega naroda. Nažalost, narod je naš doprinos u obrani i oslobađanju Hrvatske uglavnom zaboravio, a mladi o generacijskom „hrvatskom snu“ naših predaka o slobodi i vlastitoj državi malo ili ništa ne znaju.

Mi zapovjednici u Domovinskom ratu, puno smo puta doživjeli da su naše pobjede slavili svi i da su za njih bili zaslužni mnogi političari, ali kada bi netko poginuo, neko mjesto ili područje bilo okupirano, počinjeno neko nečasno djelo ili zločin, odgovorni smo i krivi bili samo mi zapovjednici i jedino se nas sudilo zbog tih ili sličnih propusta u Republici Hrvatskoj. Nas, posebice generale i ratne zapovjednike Hrvatske vojske, osim onih koji su u HV došli iz Jugoslavenske narodne armije, neki mediji, uz pomoć pojedinih političkih struktura, godinama nastoje ocrniti, kako bi nas se prikazalo „desničarima“, nazadnim i nepismenim ljudima. No

mislim da smo mi svojom žrtvom, radom i zalaganjem u Domovinskom ratu dokazali svoju vrijednost.“

Autor

- Slaven Ružić, Djelovanje „Vlade Republike Srpske Krajine“ 1991.-1995., Zagreb, 2017.

U knjizi „Djelovanje 'Vlade Republike Srpske Krajine' 1991.-1995.“ dr. sc. Slaven Ružić prikazao je kako je funkcionirala i u kojim je okolnostima okončano postojanje nelegalne Vlade RSK, stvorene u uvjetima velikosrpske agresije i okupacije dijela teritorija Republike Hrvatske.

Temeljni je cilj ovoga rada prikazati na koji je način stvorena, kako je funkcionirala i u kojim je okolnostima okončano postojanje nelegalne Vlade RSK kao najviše institucije izvršne vlasti pobunjenoga srpskog stanovništva na tlu Republike Hrvatske u razdoblju od 1991. do 1995. godine, te koji su bili njezini načini povezivanja s isprva krnjom Socijalističkom Federativnom Republikom Jugoslavijom (SFRJ), a kasnije Saveznom Republikom Jugoslavijom (SRJ) i Republikom Srpskom (RS), promatrajući njezino djelovanje kroz više posebnih razina (perspektiva). Vladu RSK tako se obradilo putem sociološke (primjena „načela milosrđa“ i teorije konstrukcije socijalne zbilje), neoinstitucionalne (pokušaj uočavanja utjecaja Vlade na ponašanje pojedinaca koji su djelovali unutar nje), legitimističke (problem određivanja stvarnog političkog statusa Vlade RSK, odnosno njezine institucionalne legitimnosti), međunarodne (odnosi i utjecaj politika pojedinih zemalja međunarodne zajednice, kao i SRJ, RS, te legalnih tijela vlasti Republike Hrvatske na rad Vlade RSK, s posebnim naglaskom na djelovanje Zaštitnih snaga Ujedinjenih naroda (UN) na privremeno okupiranom području Republike Hrvatske u razdoblju od 1992. do 1995. godine i njihovoj percepciji od strane kninske Vlade) i lokalne (mikro) perspektive (pitanje djelotvornosti / nedjelotvornosti Vlade RSK u uspostavi stabilne vlasti na području pod njezinim nadzorom).

U tekstu se, koristeći kombinaciju kronološkog i problemskog izlaganja, nakon prikaza ključnih zbivanja koja su izvršila presudan utjecaj na nastanak i razvoj srpske pobune u Hrvatskoj i dovela do stvaranja Vlade RSK, točnije njihovog stavljanja u širi, međunarodni i unutarhrvatski kontekst, nastojalo detaljno prikazati funkcioniranje same spomenute institucije. Pri tome se zbog preglednosti i mogućnosti boljega razumijevanja tadašnjih događaja, rukovodilo činjenicom da je rad svakog od ukupno šest Vladinih kabineta, koji su upravljali RSK od prosinca 1991. do kolovoza 1995. godine, potrebno prikazati kao cjelinu, polazeći od njegovog izbora, institucionalnih i legislativnih osnova funkcioniranja, kadrova, te pojedinih aktivnosti poput, primjerice, vanjske, unutrašnje, pravosudne, gospodarske, prosvjetne, socijalne i zdravstvene politike, promatrajući potonje u svjetlu prethodno iznesenih perspektiva i nastojeći putem međusobnog prožimanja informacija o njihovoj implementaciji na svim zamišljenim razinama, utvrditi dovoljnu količinu činjenica koja će u konačnici omogućiti solidan kritički osvrt, odnosno kvalitetnu rekonstrukciju Vladinog djelovanja u danom razdoblju.

Pri pisanju autor se koristio tadašnjom pobunjeničkom terminologijom te nije smatrao nužnim stavljati u navodne znakove određene pojmove poput imena samoproglashene srpske paradržave (Republika Srpska Krajina/RSK), ili naziva pojedinih „republičkih“ tijela koja su od 1991. do 1995. godine egzistirala na privremeno okupiranom teritoriju Republike Hrvatske, što ne znači da na bilo koji način priznajem državni subjektivitet spomenute političke tvorbe i legitimitet njezinih organa. U tekstu se relativno često upotrebljavan pojam „pobunjeni Srbi“ odnosi prvenstveno na dio srpskoga stanovništva koje je, na dobrovoljnoj osnovi, otvoreno participiralo

u aktivnostima vezanima uz uspostavu RSK. Dakako, valja naglasiti kako određeni broj lokalnih Srba nije aktivno sudjelovao u pobuni, te u osnovi nije bio protivan suživotu s Hrvatima u sklopu samostalne hrvatske države.

Tijekom prikupljanja i obrade materijala koji su poslužili za nastanak ovoga teksta autor se u najvećoj mjeri pridržavao u suvremenoj povijesnoj znanosti uvriježene podjele povijesnih izvora na primarne, sekundarne i tercijarne, ravnajući se mišljenjem kako primarno gradivo, odnosno gradivo koje je proizveo sam događaj, ili u ovom slučaju institucija koja je predmet proučavanja, predstavlja najznačajnije vrelo bez kojega je samo istraživanje praktički neprovedivo. U ovu je kategoriju u slučaju Vlade RSK, uz službenu pisanu dokumentaciju nastalu njezinom djelatnošću, autor smatrao nužnim uvrstiti i materijale Vladi srodnih institucija poput gradiva Skupštine RSK, Kabineta predsjednika RSK, te dokumenata lokalnih tijela vlasti.

Glavnina je dokumenata nastalih radom tijela („organa“) i službi samoproglašanih srpskih autonomnih oblasti na tlu Republike Hrvatske, odnosno aktivnošću „državne“ uprave RSK u razdoblju od 1991. do 1995., zaplijenjena tijekom izvođenja hrvatskih vojno-redarstvenih operacija „Bljesak“ i „Oluja“ 1995. godine, te se trenutno čuva u Hrvatskom memorijalno-dokumentacijskom centru Domovinskog rata (HMDCDR) iz Zagreba, gdje (između ostalih) postoje sređeni fondovi: „Vlada Srpske autonomne oblasti Krajine/RSK“, „Ministarstvo odbrane RSK“, „Ministarstvo unutrašnjih poslova RSK“, „Skupština Srpske autonomne oblasti Krajine/RSK“, „Kabinet predsjednika/Služba predsjednika RSK“, „Narodna banka RSK“, „Glavni štab Srpske vojske Krajine“, „Sekretarijat unutrašnjih poslova Knin“, „Skupština općine Knin“ i „Političke stranke i pokreti RSK“ koje je autor iscrpno pregledao, odabravši najreprezentativnije dokumente koji se odnose na temu kojom se bavi u disertaciji.

Obradujući zapisnike sjednica Vlade RSK, autor je posebnu pozornost posvetio vremenu i nadnevku njihovog održavanja, imenima nazočnih osoba, te pregledu njihova sadržaja i donesenih zaključaka, rukovodeći se time da je glavna prednost te vrste izvora u tome što dokumentiraju odlučivanje i otkrivaju način funkcioniranja promatrane institucije. No, imaju i značajan nedostatak jer su pisani isključivo s ciljem bilježenja zaključaka, a ne punih rasprava, te zapravo ne otkrivaju ništa o evoluciji neke politike ili njezinom provođenju.

Među upotrijebljenim dokumentima, zbog golemog raspona informacija koje potječu iz svih ogranaka vlasti RSK, posebice vrijedi istaknuti gradivo Sekretarijata Vlade RSK, koje se zbog toga što se o rješavanju većine molbi i traženja upućenih Vladinim tijelima (odnosno Sekretarijatu Vlade) odlučivalo na drugim razinama, u okviru Vladinih stručnih tijela, a što u tom gradivu nije dokumentirano, pokazalo prilično nepouzdanim, ali ipak vrlo upotrebljivim u komparativnom smislu. Interpretirajući sadržaj pojedinih primarnih izvora autor je s druge strane bio prisiljen upotrijebiti takozvano „načelo milosrđa“ kao sociološku koncepciju koja nečije iskaze ili ponašanje promatra na način da im daje najveći mogući smisao, odnosno maksimalizira slaganje s njima koliko god je to moguće. Tako je određena promišljanja dijela pobunjenika pronađena u dokumentima, nastojao prihvatiti maksimalno ozbiljno, tumačeći ih kao očitovanje racionalnih bića i stavljajući ih u širi povijesni kontekst.

Pri izradi disertacije autor se u velikoj mjeri koristio i sekundarnim povijesnim izvorima, među kojima treba navesti dio onovremenih publikacija iz RSK, odnosno SFRJ/SRJ, pohranjenih u „Zbirci tiskovina RSK“ HMDCDR-a, kao i pojedine novine koje su izlazile na prostoru koji se od 1991. do 1995. nalazio pod nadzorom hrvatskih vlasti, a čije je pisanje poslužilo za dobivanje nužnog uvida u percepciju i prezentaciju Vlade RSK i njezine politike u tadašnjoj hrvatskoj javnosti. Od pregledanih listova koji su objavljeni na okupiranom području Republike Hrvatske moguće je spomenuti: *Srpske novine-novine Krajine*, *Srpsku novu riječ*, *Pakračke novosti*,

Okučanski list, list *Pod zastavom otadžbine*, *Krnjačke novine*, vojni list *Srpska vojska Krajine*, *Krajina magazin*, *Vukovarske novine*, *Novosti mirkovačke opštine* i *Srpski glas-novine Srpskog kulturnog društva Sava Mrkalj*, a od srbijanske, odnosno jugoslavenske provenijencije: *Politiku*, *Politiku ekspres*, *Borbu*, *Narodnu armiju*, *Vreme*, *Vojsku*, *Pogleda*, *Telegraf*, *Dnevnik* te *Večernje novosti*. Ovdje valja uvrstiti i informativne biltene pojedinih općina/mjesnih zajednica u RSK, te u posljednje vrijeme objavljene memoare i biografije istaknutih krajinskih/srbijanskih i hrvatskih političkih i vojnih dužnosnika, kao i pojedinih predstavnika međunarodne zajednice koji su bili sudionici onovremenih događanja (npr. djela Borisava Jovića, Veljka Kadijevića, Momira Bulatovića, Milisava Sekulića, Drage Kovačevića, Jevrema Cokića, Stjepana Mesića, Martina Špegelja, Hrvoja Šarinića, Slavka Degoricije, Josipa Boljkovca, Živka Juzbašića, Davida Owena, itd.). Ovo je gradivo, premda uglavnom manje značajno, omogućilo otkriće nekih činjenica o određenim zbivanjima koje su bile nedostupne u primarnim vrelima, pruživši ujedno mogućnost da potpunije razumijem ozračje promatranoga razdoblja.

U istraživanju autor je koristio i dokumentaciju Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Haagu objavljenu na njegovim službenim internetskim stranicama, osobito transkripte i popratne materijale s pojedinih suđenja (sudski postupci protiv Milana Babića, Milana Martića, Slobodana Miloševića i Momčila Perišića). Na taj je način pročitao i dio dokumenata nastalih djelovanjem službenih vlasti SRJ u razdoblju od 1992. do 1995. godine, među kojima su nedvojbeno najvrjedniji transkripti sjednica jugoslavenskog Vrhovnog savjeta obrane. Također je nastojao pregledati što veći broj internetskih sadržaja vezanih uz zbivanja na prostoru bivše Jugoslavije tijekom prve polovice 90-ih godina 20. stoljeća.

- Natko Martinić Jerčić – Slaven Ružić, 107. – Vukovi s Drave, HVIDRA Valpovo – HMDCDR, Belišće, lipanj 2017.

U knjizi 107. brigada – Vukovi s Drave, autori dr. sc. Natko Martinić Jerčić i Slaven Ružić opisali su ratni put 107. brigade i 107. domobranske pukovnije. Knjiga je objavljena u suradnji sa zapovjednicima i pripadnicima 107. brigade te s Udrugom hrvatskih vojnih invalida Domovinskog rata Valpovo.

- Julija Barunčić Pletikosić, Katolička crkva u Hrvatskoj i Domovinski rat 1991.-1995. (stavovi, djelovanje, stradanja), Glas Koncila – HMDCDR, Zagreb, 2017.

U knjizi „Katolička crkva u Hrvatskoj i Domovinski rat 1991. – 1995. – stavovi, djelovanje, stradanja“, dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić analizirala je javno djelovanje i aktivnosti Katoličke Crkve u Hrvatskoj u Domovinskom ratu, ponajviše kroz rad, stavove i odluke Biskupske konferencije, u traženju mira i zaustavljanja sukoba na ratom zahvaćenim područjima Republike Hrvatske, kao i u zagovaranju poštivanja temeljnih ljudskih prava i sloboda. U završnom dijelu knjige donosi pregled materijalnih i ljudskih stradanja Katoličke Crkve u Hrvatskoj u Domovinskom ratu.

- Jadranko Prlić, Prilozi za povijest Hrvatske Republike Herceg-Bosne I-III, Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskog rata u BiH - Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Mostar-Zagreb, 2017.

PREDGOVOR

Teoretičari zaokupljeni promišljanjem odnosa historije, prošlosti i povijesti ne umaraju se pozivajući na nužnost razlikovanja tih pojmova. Tako nas tvrdnja K. Jenkinsa kako je „historija

diskurs o prošlosti, no kategorički različit od nje“ upozorava da postoji supstancijalna razlika između historije (tj. onoga što je zabilježeno o prošlosti) i same prošlosti, između onoga što držimo ili mislimo da se dogodilo i onoga što se stvarno dogodilo, kao i to da postoji ništa manje važna razlika između historije i povijesti, odnosno da „riječ povijest pokriva oboje“ – i prošlost i historiju. Ne ulazeći ovdje dalje i dublje u Jenkinsove teorijske raščlambe, preuzmimo samo njegovo inzistiranje na ključnim razlikama, jer upravo razlike između neznanja o tomu što se dogodilo, uvjerenja da se „zna“ što se dogodilo i onoga stvarno dogođenoga u stanju su o jednom te istom odsječku prošlosti generirati najrazličitije moguće interpretacije, podatne za svakakve manipulacije, osobito političke naravi. Kada je riječ o političkim i ratnim sukobima, obično prve interpretacije lansiraju oni koji imaju interesa najbrže djelovati, a to su politika i mediji. Problem ne leži toliko u brzini „lansiranja“ interpretacija pa niti u površnosti, što je uvijek popratna pojava neutemeljenih i prebrzo donesenih zaključaka, koliko u tome što su njihove interpretacije i tumačenja prošlosti gotovo uvijek skopčani s manje ili više uočljivim (geo)političkim razlozima, što potom uz snažnu medijsku pomoć zadobivaju status „službenih“ istina i naposljetku što veoma dugo ostaju neupitna interpretativna verzija o prošlosti.

Histori(ografi)ja ima tu nesreću da na poprište već dogođenoga dolazi među posljednjima, da dugo prikuplja i analizira podatke i što joj objektivno treba veoma puno vremena za utemeljeno objašnjenje prošloga; u pravilu to toliko traje da kasnije rijetko koga izvan struke privuče ozbiljna historiografska ekspertiza, osobito ne takva koja se u bitnome ne bi poklapala s već popularnim i uvriježenim medijsko-političkim mišljenjima o dogođenom. Koga, recimo, danas može posebno zaintrigirati to što je historiografija u međuvremenu iznosila bitno drukčije prosudbe o uzrocima Prvoga svjetskog rata od onoga što su o tome, neposredno po okončanju rata, kao definitivni pravorijek izrekla tadašnja politička središta moći kroz onodobne komunikacijske kanale? Puno se takvih ili sličnih primjera u novijoj prošlosti može pronaći kako na globalnoj tako i na lokalnim razinama, a jedan od najaktualnijih ovdašnjih slučajeva svakako je općenito vezan za ratni kaos u BiH (1991.-1995.) i u tom kontekstu za tematski kompleks poznat pod nazivom „Herceg-Bosna“.

Sustavno medijsko-političko iskrivljivanje stvarnosti rata 1990-tih i kontinuirano kontaminiranje samoga pojma „Herceg-Bosna“ tako je intenzivirano posljednjih godina da je u nehrvatskim dijelovima entiteta Federacije Bosne i Hercegovine zadobilo status neupitnih istina, pa je danas nemoguće pronaći makar zrnce sumnje i nesuglasja u mišljenjima tamošnjih političkih, medijskih i akademskih krugova o razlozima formiranja, načinu institucionalnoga funkcioniranja i svrsi postojanja Herceg-Bosne niti je općenito moguće zamijetiti nekoga od istaknutijih intelektualaca koji bi se usudio ozbiljnije propitati i znanstveno provjeriti nešto od tih „neupitnih istina“ o Herceg-Bosni, iako se u čitavom tom političko-medijski konstruiranom galimatijasu mogu već na prvi pogled uočiti nelogičnosti, netočnosti i razmimoilaženja s elementarnim činjenicama. I s druge, hrvatske, strane u Federaciji BiH također prevladava jednostrana, uglavnom apologetski konotirana i selektivno strukturirana priča o Herceg-Bosni koja je u osnovi konstruirana tek kao „obrambeni mehanizam“ s ciljem amortizacije optužbi druge strane. Ukoliko se to ima u vidu, može se reći kako graniči s pravim malim čudom kada se pojave radovi koji već svojim ozbiljnijim pristupom i impulsom k objektivnom prikazu uvelike zaobilaze i nadilaze te dvije uhodane i zapravo jedine postojeće sheme pisanja o tematu „Herceg-Bosna“.

Jedan od takvih rijetkih primjera u kojemu je vidljiva nakana ozbiljne i sustavne analize predstavlja ovo opsežno djelo autora koji nije povjesničar po struci (stručnjak je iz područja ekonomskih znanosti), ali je znanstvenom uporabom i analizom mnoštva izvornih i nerijetko

ključnih dokumenata te usporedbom svjedočanstava iz prve ruke najvažnijih protagonista uspio strukturirati dosad jednu od najzaokruženijih, znanstveno najutemeljenijih i uopće najuvjerljivijih interpretacija fenomena Hrvatske zajednice Herceg-Bosna i Hrvatske Republike Herceg-Bosna. Činjenica da je autor ujedno bio i istaknut politički akter u vrijeme tih zbivanja ovoj studiji svakako daje posebnu dimenziju i povremena pozicija „izravnog svjedoka“ nije ga omela u postizanju visokoga stupnja objektivnosti u obradi teme; štoviše, nerijetko je pripomogla u objašnjenju i pojašnjenju mnogih spornih pitanja. Uz to što izvrsno kontekstualizira slojevitu političku i ekonomsku sliku BiH uoči izbijanja rata i uvjerljivo objašnjava i dokazuje razloge uspostave najprije Hrvatske zajednice Herceg-Bosna, a potom i Hrvatske Republike Herceg-Bosna te što detaljno obrađuje čitav niz potpuno zapostavljenih i neobrađivanih a izuzetno važnih podtema iz sfere finansijsko-ekonomskog i pravnog sustava HRHB, autor detabuizira sva „osjetljiva“ pitanja i čvrstim dokazima i logičnom argumentacijom veoma visoko podiže spoznajnu letvicu i time izaziva sve koji su se do sada bavili ili se namjeravaju baviti istraživanjem složenog kompleksa „Herceg-Bosna“ da se ubuduće intelektualno poštenije potrude oko argumentacije i iznošenja (protu)dokaza ili da o tomu revidiraju svoja dosadašnja gledišta.

Dr. Ivica Šarac

SADRŽAJ RADA

Na prvih stotinjak strana, gdje se govori o krizi na prostoru bivše Jugoslavije i o ondašnjim zbivanjima u BiH, bit će primijenjen više esejistički pristup, kao okvir,¹⁰ a u nastavku se nastojalo poštovati stručne i znanstvene kriterije u korištenju dokumentacije i izricanju stajališta. Nastanak, razvoj i konačnu transformaciju Hrvatske zajednice, te zatim Hrvatske Republike Herceg-Bosne obrađuje se kroz šest različitih dijelova. Pokušavao se zadržati kronološki pristup, premda ne dosljedno, imajući u vidu da se on kombinirao s tematskim pristupom.

U prvom dijelu, uz kratak prikaz do sada objavljene literature, daje se kontekst zbivanja vezanih za krizu i raspad Jugoslavije, s tim što je akcent na stanju u Bosni i Hercegovini – kakve su opcije bile na raspolaganju i što su institucije vlasti poduzimale. Posebno će se obraditi specifičnost izgrađenog sustava u BiH, konstitutivnost naroda, te raspad institucija vlasti koji je pratio proces njezinog međunarodnog priznanja čak i prije početka otvorenog sukoba.

U ovome dijelu posebnu važnost ima smještanje svih zbivanja u kontekst, jer drugačije se mogu tumačiti riječi izgovorene u vrijeme dok je BiH bila sastavni dio Jugoslavije, dok je njezina sudbina bila neizvjesna i predmet pregovora, u odnosu na vrijeme kada je bila međunarodno priznata. Kroz seriju zapisnika HDZ-a BiH, stranke koja je dobila plebiscitarnu potporu Hrvata u BiH, pratit će se tijekom razloga i nastanka Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, kao političke structure formirane unutar stranke, te stajališta hrvatskog političkog vodstva kada je riječ o neovisnosti BiH, ali, usko vezano s tim, i organizacija te novopriznate države. Prvi dio završava opisom početka rata u BiH, te formiranja HVO-a kao vojne strukture, nakon što su oružane formacije s ciljem obrane već formirane širom BiH gdje žive Hrvati.

Drugi dio bavi se razlozima zbog kojih se u ljeto 1992. godine aktivira HZ HB i preuzima izvjesna administrativna, a zatim i šira ovlaštenja na dijelu teritorija. Tijekom tih događaja se promatra u kontekstu raspada centralne vlasti u BiH i priznanja objektivne nemogućnosti funkcioniranja republičkih institucija, kroz odustajanje od vršenja većine uobičajenih državnih funkcija. Posebna pozornost bit će posvećena pitanjima legalnosti funkcioniranja HZ HB, pogotovo kvalifikacijama da se time formirala paradržava ili mini-država. Razmotrit će se i

ustavne pretpostavke vezane za obranu zemlje, te sustav općenarodne obrane. Paralelno će se sagledavati i pitanja legalnosti centralnih institucija vlasti, koje su sve više dobivale muslimanski karakter. U ovome dijelu bit će riječi i o dva vrlo prisutna mita u pokušaju objašnjavanja razvoja situacije u BiH – navodnih dogovora u Karađorđevu i Grazu i njihovih reperkusija. U tom dijelu se pozornost posvećuje funkcioniranju privremenih organa izvršne vlasti HZ HB i njihovog odnosa s općinskim organima koji su već uglavnom preuzeli sve ranije funkcije Federacije i Republike.

U Trećem dijelu se govori o radu i dostignućima u različitim oblastima. Započinje se, što može zvučati neobično, od financija. Međutim, budući da je osnovni razlog formiranja HZ HB bila obrana, prioritetno je trebalo osigurati financijsku osnovu za njezino funkcioniranje. Upravo stoga se akcent stavlja na pokušaj izgradnje ukupnog financijsko-ekonomskog i pravnog sustava na privremenoj osnovi. Analizira se u osnovnim elementima izgrađeni sustav obrane po većini glavnih segmenata, zatim unutarnjih poslova i pravosuđa, s posebnim akcentom na borbi protiv nezakonitosti te dostignućima u ostalim djelatnostima – obrazovanju, na primjer. Posebno će se obraditi pitanja tzv. kroatizacije – navodnog uvođenja hrvatskog jezika, valute i obilježja.

U Četvrtom dijelu riječ je o različitim aspektima hrvatsko-muslimanskog sukoba, odnosno ratnih zbivanja na dijelu teritorija u uvjetima razmatranja, prihvaćanja i provedbe Vance-Owenovog mirovnog plana. Razmatrat će se u cjelini odnos prema Muslimanima, karakter HVO-a i HZ HB, te politika muslimanskog vodstva, kao i osnovna obilježja razvoja sukoba. Slijedit će se, jednim dijelom, matrica koja je nametnuta, praktično bez bilo kakve potpore u dokumentima, o dva navodna ultimatum HVO-a u siječnju i travnju 1993. kao ključnim točkama početka sukoba.

Peti dio bavi se posljedicama sukoba – žrtvama, izbjeglicama te naporima na procesuiranju počinitelja zločina koji prate sve ratne sukobe. U tom pogledu posebno će se baviti pitanjima Mostara i sukoba u tom gradu. U ovome dijelu, kroz korištenje desetina transkripata nastalih u Uredu predsjednika Republike Hrvatske, analizirat će se politika Hrvatske prema BiH, posebno prema Muslimanima, te analizirati elementi sudjelovanja HV-a u Bosni i Hercegovini, navodne agresije RH u BiH, kao i odnosi u cjelini Hrvatske prema HVO-u i Hrvatima u BiH, uključivo i pitanje – tko je koga financirao u tom razdoblju.

Šesti dio, uz paralelno praćenje tijeka međunarodnih pregovora, bavi se formiranjem Hrvatske Republike Herceg-Bosne, kada se konačno zaokružuje sustav koji od početka 1994. godine počinje i djelovati u većini segmenata. Upravo u tome trenutku potpisuje se Washingtonski sporazum i počinje vrlo složen politički, pravno-organizacijski i financijski proces transformacije HR HB i institucija Republike BiH u Federaciju, odnosno, nakon Daytonu, u institucije nove Bosne i Hercegovine.

- Mato Arlović, *The Croatian Community of Herzeg-Bosnia and the (re)organisation of Bosnia and Herzegovina*, Novi informator – HMDCDR, Zagreb, 2017.).

U nakladi Novog informatora u prvoj polovici 2017. objavljena je znanstvena studija o pravnoj prirodi HZ (HR) Herceg-Bosne, autora Mate Arlovića, člana Ustavnoga suda Republike Hrvatske, pod naslovom “Hrvatska zajednica Herceg Bosna i (re)organizacija Bosne i Hercegovine”. Centar je prepoznao važnost sadržaja ove knjiga u okolnostima iščekivanja drugostupanjske presude Međunarodnog kaznenog suda za područje bivše Jugoslavije u Haagu šestorici Hrvata za događaje u BiH, te je pokrenuo inicijativu za njegovo prevođenje na engleski jezik, kako bi se i međunarodna javnost mogla uvjeriti u legalnost osnivanja Hrvatske Zajednice Herceg-Bosne. Zahvaljujući susretljivosti dužnosnika Novog informatora i razumijevanju

Ministarstva vanjskih poslova, knjiga je prevedena na engleski jezik. U organizaciji Ministarstva vanjskih poslova, knjigu je prevela gospođa Nataly Anderson, a korekturu je odradila gospođa Ana Burazin. Uredničke poslove na engleskom izdanju knjige odradila je dr. sc. Željka Križe iz našeg Centra.

- Zlatko Kalle, *Nepokoreni Dubrovnik / Unconquered Dubrovnik*, Zagreb, 2017.

Fotomonografija *Nepokoreni Dubrovnik* zbirka je fotografija snimljenih između 1990. i 1992. godine. Složene kronološki, one obuhvaćaju život u Dubrovniku i okolici u teško, ali herojsko vrijeme Domovinskog rata: blokada grada, Konvoj, okolna mjesta - Slano, Konavle, Cavtat, dubrovačka zračna luka, posljednji dani oslobađanja privremeno okupiranog teritorija na jugu Hrvatske, Tigrovi, zajedničko slavlje hrvatskih vojnika i građana Cavtata, dolazak toliko željenog mira, slobode i demokracije. Fotografije su snimljene tijekom nekoliko višednevnih dolazaka u Dubrovnik. Sav materijal snimljen je u vrlo ograničenom vremenu – svega dva do tri dana. U tim okolnostima nije bilo vremena za fotografska istraživanja, već se radilo kao i uvijek – brzo, fotoreporterski, motiv za motivom stvarao se pred objektivom. U to još analogno doba filmove se odmah razvijalo i slalo domaćim i svjetskim novinskim redakcijama.

Od prvih dana hrvatske samostalnosti bilo je jasno da će doći do rata. Iako je tinjala slaba nada da bi se sve možda moglo riješiti mirnim putem, poput razlaza Češke i Slovačke iz zajedničke države, Beograd i generali JNA pokazali su da nemaju takve namjere. Umjesto ruke pomirenja pružili su nam granate i bombe. Kako se pokazalo i kako to uvijek i jest, fotografije, vijesti, novinski članci, bili su od najveće važnosti za prikaz stanja u Hrvatskoj na početku Domovinskog rata, kako bi se vidjelo što se uistinu događa u Hrvatskoj. Diplomatske note, politička lobiranja ipak nisu bila dostatna za dolazak mira. Oslobođenje je donijela vojska, uz najskuplju cijenu. Broj mrtvih kao i razmjeri uništavanja i ničim izazvana devastacija prostora, ostavljaju bez teksta, dio toga prikazuju fotografije ove knjige. Nakon ratnog razaranja, toliko željeni mir, sloboda i demokracija za sve hrvatske građane.

Fotografu Dubrovnik predstavlja vječni motiv – ljepotu kamene arhitekture, čaroban ambijent, spoj bijelog kamena i plavog mora. Zbog fotografiranja u Dubrovniku se čekao prvi dan sunca nakon kiše, sve se pomno pripremalo. Namjera je bila snimiti najljepše motive arhitekture, ljudi, zalazaka sunca, fotografski istraživati, slagati kadrove... No, umjesto ljepota Dubrovnika, dočekali su me šuta, eksplozija granata, spaljene kuće, rupe od granata, oštećeni kamen, mrtvi ljudi, potonuli brodovi, polomljene kamene skulpture, ograde i fasade, plač. Sve to u gradu pod zaštitom UNESCO-a. Možda najgluplji, ne može se reći ni najteži, nego baš najgluplji osjećaj koji sam doživio bio je sjediti na balkonu Vile Argentine, uz ručak na stolu i veličanstven pogled na Grad, u trenutku iznenadnog napada. Granate počinju padati, prva detonacija. Nevjerica. Trgnem se i uzimam fotoaparatus. Granate i dalje padaju, snimam ... Da mi je netko rekao da ću uživo gledati kako granate padaju na Dubrovnik i to fotografirati, rekao bih mu da to ne može biti, da je lud.

Ova fotomonografija je dokument hrabrog vremena, prikaz vijesti i novinarskih fotografija objavljenih u hrvatskim i svjetskim medijima, kao podsjetnik na tešku, ali hrabru i slavnu borbu hrvatskog naroda za slobodu i demokraciju. Sve fotografije snimljene su fotoaparatima Nikon FM2 i Nikon F3 i samo s dva objektiva 35 mm 2,8 i 180 mm 2,8.

Autor

IV. Kulturno-prosvjetna i znanstveno-stručna djelatnost 2017.

Izložbe 2017.:

Tijekom 2017. Centar je bio organizator/suorganizator ili je sudjelovao u pripremi devet (9) postavljenih/otvorenih izložbi:

- lipanj: Maroko, na inicijativu Zvonimira Frke-Petešića iz tamošnjeg hrvatskog veleposlanstva Centar je poslao fotografije iz Domovinskog rata za izložbu u povodu Dana državnosti; fotografije je pripremila i poslala voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje Centra Ana Holjevac Tuković.

- 9. listopada: Poljska, Krakov, otvorena je izložba “Budite narod nade – izložba o Ivanu Pavlu II. i Hrvatskoj”, koje je organizator Muzej Ivana Pavla II. i Primasa Wyszyńskog, a suorganizator Centar.

- studeni: Varšava – gore navedena izložba prebačena je na mjesec dana u Varšavu

- 17. studeni: Zagreb, Hrvatski sabor; izložba o bitci za Vukovar; suradnja s Udrugom branitelja Vukovara iz Čakovca i saborskim zastupnikom Stevom Culejem.

- 18. studeni: London, Hrvatska katolička misija – Croatian Chaplaincy, 17 Boutflower Road, SW11 1RE, izložba o stradanju Vukovara 1991., čiji su autori ravnatelj Centra Ante Nazor i voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje u Centru dr. sc. Ana Holjevac Tuković, a tehničku pripremu je odradio tehničar u Centru Nikola Perić; nazočnima se obratio hrvatski veleposlanik u Ujedinjenom Kraljevstvu Igor Pokaz.

- 19. studeni (nedjelja): Berlin, dvorana HKM Berlin, Feldstrasse 4, 17-19 sati, izložba o stradanju Vukovara 1991., u organizaciji Hrvatske katoličke misije i Hrvatskog kulturnog društva Fran Vladimir Mažuranić; autori izložbe su ravnatelj Centra Ante Nazor i voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje u Centru dr. sc. Ana Holjevac Tuković, a tehničku pripremu je odradio tehničar u Centru Nikola Perić

- 21. studeni (utorak): Frankfurt, Hrvatski katolički centar Frankfurt, Rüterstrasse 5, izložba o stradanju Vukovara 1991., u organizaciji Hrvatske nastave Hessen.

- 5. prosinca: Dubrovnik, tvrđava Imperial na Srđu, Dubrovački muzej Domovinskog rata, 16 sati, otvaranje izložbe Zlatka Kallea o Dubrovniku u Domovinskom ratu, povodom dana branitelja grada Dubrovnika, čiji je organizator Centar, u suradnji s Muzejom Domovinskog rata u Dubrovniku.

- 28. prosinca: Poličnik, postavljena izložba o Vukovaru 1991., s panoima iz Centra.

Znanstveni i stručni radovi

Uz tri (3) znanstvene knjige i pet (5) ostalih izdanja, tijekom 2017. godine objavljeno je (5) ili je u pripremi za tisak (12) u znanstvenim ili stručnim časopisima, monografijama i zbornicima te ostalim stručnim i stručno-publicističkim tiskovinama ukupno 17 znanstvenih ili stručnih radova zaposlenika Centra s temama iz Domovinskog rata (u taj broj nisu uračunati radovi koji su 2017. objavljeni na portalima, kao i u pojedinim dnevnim i periodičnim tiskovinama):

- Julija Barunčić Pletikosić, *Katolička crkva u Hrvatskoj i Domovinski rat 1991.-1995. (stavovi, djelovanje, stradanja)*, Glas Koncila – HMDCDR, Zagreb, 2017.;

- Julija Barunčić Pletikosić – Željka Križe, „Povijest žena i arhivi – Arhivistička praksa na primjeru gradiva ženskih mirovnih udruga iz Domovinskog rata pohranjenog u HMDCDR“, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva*, HAD, DAZD, Zagreb-Zadar, listopad 2017., 379 – 391. (stručni rad)

- Julija Barunčić Pletikosić - Željka Križe, „Croatian Print Media Coverage of Humanitarian Activities Organised in 1991 in the Dubrovnik Region“ u: *Reporting the Attacks on Dubrovnik in 1991 and the Recognition of Croatia, Chapter Twelve* ed. Renaud de la Brosse, Mato Brautović, Cambridge Scholars Publishing, Cambridge, 2017., 185-201. (poglavlje u knjizi)
- Natko Martinić Jerčić – Slaven Ružić, *107. – Vukovi s Drave*, HVIDRA Valpovo – HMDCDR, Belišće, lipanj 2017.;
- Slaven Ružić, *Djelovanje „Vlade Republike Srpske Krajine“ 1991.-1995.*, Zagreb, 2017.
- Slaven Ružić – Josip Đakić, „Stradanja hrvatskih branitelja virovitičkog kraja (Virovitica, Pitomača, Suhopolje, Špišić Bukovica, Gradina, Lukač) u Domovinskom ratu“; tekst je prošao recenzentski postupak te je kategoriziran kao izvorni znanstveni rad i objavljen u zborniku radova s Domaćeg znanstveno-stručnog skupa s međunarodnim sudjelovanjem „Virovitica u Domovinskom ratu“, koji je održan u listopadu 2016. godine.
- Slaven Ružić, „Agresija JNA i postrojbi pobunjenih Srba na Zadar i zadarsko zaleđe 1991. - pogled temeljem arhivskog gradiva RSK“; tekst je prihvaćen od uredništva Radova Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru (a1 časopis), te se trenutno nalazi u recenzentskom postupku.
- Ilija Vučur, „Pogibija Gorana Alavanja 23. studenog 1990: događaj, interpretacije, manipulacije“, *ČSP*, vol. 2., br. 3, 2017. (izvorni znanstveni rad).
- Natko Martinić Jerčić, “Digitalno arhivsko gradivo Haškog suda kao izvor za istraživanje novije hrvatske povijesti na primjeru suđenja Momiru Taliću – dostupnost i problem u istraživanju”, *Radovi 5. kongresa hrvatskih arhivista Arhivi u Hrvatskoj – (retro)perspektiva*, HAD, DAZD, Zagreb-Zadar, listopad 2017.
- Natko Martinić Jerčić, “Ratni put 127. brigade HV od osnutka do Sarajevskog primirja” – predano za zbornik “Virovitica u Domovinskom ratu” (recenziran i spreman za tisak).
- Domagoj Štefančić, Bitka za granicu – oslobađanje vojnih objekata na području Virovitice 15.–17. rujna 1991., izvorni znanstveni rad, znanstveno-stručni skup s međunarodnim sudjelovanjem “Virovitica u Domovinskom ratu”, *predano za tisak u prosincu 2017.*
- Domagoj Štefančić, *Specijalna jedinica policije Kutina "Ris" u Domovinskom ratu 1991.-1996.*, nakladnik Udruga specijalne jedinice policije iz Domovinskog rata "Ris" Kutina, sunakladnici Hrvatski institut za povijest i Hrvatski memorijalno dokumentacijski centar Domovinskog rata, u prosincu 2017. rad na knjizi bio je u završnoj fazi.
- Ana Holjevac Tuković, *Slavonski Brod u razdoblju od ožujka do listopada 1992. (pregled napadnih djelovanja na grad i njegova stradanja)* – rad je predan za tisak.
- Ivan Brigović, poglavlje u udžbeniku za povijest za osnovne škole; predano za tisak.
- Ivan Brigović - Natko Martinić Jerčić – Ivan Radoš, „Oslobađanje hrvatskog juga“, *Hrvatski vojnik*, br. 537, 20. listopada 2017. godine.
- Ivan Brigović – Ivan Radoš, *101. brigada Hrvatske vojske na istočnoslavonskom ratištu (studenj 1991. – lipanj 1992.)*, rad je predan za tisak zbornika o Slavonskom Brodu u Domovinskom ratu
- Ivan Radoš – Tomislav Šulj, „Privatni imatelji arhivskog gradiva iz Domovinskog rata – iskustva, značajke, stanje.“; rad je predan za objavu u *Arhivskom vjesniku*.
- Ante Nazor – Ivan Radoš, „JNA u napadu na Šibenik“, Zbornik sa znanstvenog skupa o 950 godina Šibenika; rad je prošao recenziju, a Zbornik je spreman za tisak.
- Ante Nazor, poglavlje u udžbeniku za povijest za osnovne škole; predano za tisak.
- Ante Nazor, „Kratak prikaz procesa procesa osamostaljenja, odnosno okupacije i oslobađanja Republike Hrvatske u Domovinskom ratu (13-22)“, “Kratak pregled uzroka i tijeka bitke za

Vukovar (23-30)“ i „Umjesto zaključka (333-337)”, u knjizi: *Pripadnici 4. vukovarske bojne 3. brigade ZNG-a u obrani Vukovara* (rad je napisan za uvodni dio knjige i predana za tisak)
- Ante Nator – Tomislav Pušek (priredili), *Domovinski rat – pregled diplomatske povijesti*; knjiga je prošla recenziju i prelomljena je za tisak.

Znanstveni i stručni skupovi, javne tribine, predavanja i promocije 2017.:

Tijekom 2017. godine Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata i njegovi zaposlenici sudjelovali su kao organizatori ili suorganizatori te kao aktivni sudionici (predavači, promotori) na najmanje **122** znanstvenih i stručnih skupova, javnih tribina i predavanja, te promocija i izložbi, na kojima su govorili znanstvenici, zapovjednici i ostali sudionici događaja iz Domovinskog rata te autori promoviranih publikacija (siječanj, veljača, ožujak 2017. – 20 javnih nastupa zaposlenika Centra; travanj, svibanj, lipanj – 42; srpanj, kolovoz, rujna – 19; listopad, studeni, prosinac – 41):

13. siječnja (petak): Pleternica, Hrvatska knjižnica, 18.30-20.15 sati, predstavljanje novijih izdanja Centra (govorili su zaposlenici Centra Natko Martinić Jerčić, Ivan Radoš i Mate Rupić), te predavanje ravnatelja Centra o značaju 15. siječnja 1991. i međunarodnog priznanja RH.

20. siječnja (petak):

- Zadar, Filozofski fakultet, Odjel za povijest (velika dvorana), 9.30-10.45 sati, predavanje ravnatelja Centra na temu: Međunarodno priznanje Hrvatske i političke prilike uoči operacije Maslenica.

- Zadar, Kazalište, 12-13 sati, svečana akademija povodom 24. Obljetnice operacije Maslenica, u programu je bilo 15-minutno, izlaganje ravnatelja Centra o političkim prilikama uoči i nakon operacije Maslenica.

- Biograd, Osnovna škola, 8 razredi, predavanje zaposlenika Centra Natka Martinića Jerčića o operaciji Maslenica.

- Sv. Filip i Jakov, Osnovna škola, 8 razredi, predavanje zaposlenika Centra Ivana Brigovića o operaciji Maslenica.

24. siječnja (utorak): Zagreb – srednja škola Jelkovec, od 13.14 do 14.15 sati, ravnatelj Centra je održao predavanje o značaju međunarodnog priznanja RH u Domovinskom ratu.

1. veljače (srijeda): Zagreb, Zdravstveno učilište, Medvedgradska 55, od 12.20 do 13.35 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje u srednjoj Zdravstvenoj školi o Domovinskom ratu.

14. veljače (utorak): Zabok, gradska knjižnica, dodjela nagrada učenicima osnovnih i srednjih škola za literarne radove na temu Domovinskog rata, u organizaciji Udruge SJP iz Domovinskog rata Baruni; na dodjeli je o važnosti njegovanja sjećanja na Domovinski rat govorila zaposlenica Centra Julija Barunčić Pletikosić.

23. veljače (četvrtak): Zagreb, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Rockefellerova 4, 14 – 15 sati, promocija knjige „Saving live“ („Spasimo život“), koju je objavio Centar, povodom godišnjice smrti Slobodana Langa; uz ostale uzvanike, o prof. Langu i knjizi govorili su zaposlenica Centra Željka Križe i ravnatelj Centra.

28. veljače (utorak): Požega, predavanje o stranim dragovoljcima u Domovinskom ratu i promocija knjige „Život na meti“; uz ostale, govorio je suradnik HMDCDR-a Tomislav Šulj.

3. ožujka (petak): Grubišno Polje, Dan gimnazije, 8-10.30 sati, predavanje zaposlenika Centra Natka Martinća Jerčića (prva tri školska sata, u tri različita razreda) o Domovinskom ratu.

8. ožujka (srijeda):

- HMDCDR, 10-11.30 sati predavanje o Domovinskom ratu i arhivskom gradivu koje se čuva u Centru za učenice i učenike 3. gimnazije iz Zagreba, održali su Mate Rupić – voditelj Odjela za arhivsko gradivo HMDCDR-a i ravnatelj HMDCDR-a Ante Nazor.

- Split, dvorana Dominikanskog samostana na Pazaru, 19-20 sati, promocija knjige „Sinovi sv. Josipa“ Tomislava Bašića, koje je Centar suizdavač; o knjizi su govorili autor, drugi nakladnik, novinar Radio Splita Mladen Vuković i ravnatelj Centra Ante Nazor.

9. ožujka (četvrtak): Kaštel Lukšić, dvorac Vitturi, 18.30 – 20 sati, predstavljanje izdanja i rada HMDCDR-a te predavanje za javnost o uzroku Domovinskog rata, održali su Mate Rupić – voditelj Odjela za arhivsko gradivo HMDCDR-a i ravnatelj HMDCDR-a Ante Nazor.

10. ožujka (petak):

- Rab – gimnazija, 11.30 – 12.45 sati, predavanje ravnatelja HMDCDR-a učenicima 8 razreda i gimnazije o Domovinskom ratu.

- Rab – gradska vijećnica, 19.30 – 21 sati, predavanje za javnost o radu i izdanjima HMDCDR-a, te mirnoj reintegraciji Hrvatskog Podunavlja održali su Mate Rupić – voditelj Odjela za arhivsko gradivo HMDCDR-a, Ana Holjevac Tuković – voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje Domovinskog rata i ravnatelj HMDCDR-a Ante Nazor.

28. ožujka (utorak):

- Zagreb, XVIII. gimnazija (bivša Jezična gimnazija) na Šalati, od 13.15 do 13.55 sati, ravnatelj Centra je održao predavanje za 4. razred o Domovinskom ratu.

- Zagreb, HRT, studio Bajsić, 18-19 sati, kratko izlaganje ravnatelja Centra povodom obilježavanja 20-te obljetnice emisije Veterani mira.

29. ožujka (srijeda): Zagreb, Hrvatski državni arhiv, 15-16 sati, predavanje ravnatelja Centra djeci 8 razreda OŠ Iver iz Sesvetskog Kraljevca o Domovinskom ratu.

30. ožujka (četvrtak): Korenica, gimnazija, 12.30 – 14 sati, predavanje ravnatelja Centra u srednjoj školi o Domovinskom ratu.

1. travnja (subota): Orahovica, tribina o ulozi Specijalne policije u Domovinskom ratu, među ostalima, predavanje je održao zaposlenik Centra dr. sc. Natko Martinić Jerčić.

13. travnja (četvrtak): Zagreb, Ratna škola – Hrvatsko vojno učilište „Franjo Tuđman“, od 8 do 11.40 sati, ravnatelj Centra održao je 4 školska sata - predavanje na temu „Političke okolnosti tijekom raspada SFRJ i stvaranje Republike Hrvatske“.

19. travnja (srijeda): Opatija, dvorana hotela Adriatic, 10. Državni stručni skup za učitelje i nastavnike povijesti na temu Domovinski rat – Prekretnice Domovinskog rata:

- 9.20-9.30 sati, Ravnatelj Centra održao je pozdravni govor kao izaslanik predsjednice RH Kolinde Grabar Kitarović;

- 11.45-12.30 sati, ravnatelj Centra (kao zamjena za bolesnoga kolegu Dražena Živića) održao je predavanje o Bitci za Vukovar, zajedno s vukovarskim braniteljima – Tomislavom Zadrom (sinom i bratom poginulih vukovarskih branitelja i heroja Blage Zadre i Roberta Zadre) i Predragom Mišićem – Peđom, pripadnikom srpske nacionalne manjine;
- 12.30-13.15 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje na temu „Dokumenti o uzrocima Domovinskog rata“;
- Makarska, u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

20. travnja (četvrtak): Opatija, nastavak državnog stručnog skupa, ravnatelj Centra sudjelovao je u raspravi nakon predavanja predviđenih predavača toga dana.

21. travnja (petak): Metković, u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić

24. travnja (ponedjeljak): Čakovec, gimnazija Josip Slavenski, 11.40-13 sati, predavanje ravnatelja Centra o Domovinskom ratu učenicima gimnazije.

25. travnja (utorak).

- Zagreb, V. gimnazija, 13-14 sati, predavanje ravnatelja Centra o Domovinskom ratu učenicima gimnazije.

- Kutjevo, kino dvorana, 18-19.30 sati, predstavljanje rada Centra; o knjigama dokumenata RSK govorio je zaposlenik Centra dr. sc. Natko Martinić Jerčić, o mirnoj reintegraciji Hrvatskog podunavlja govorila je voditeljica Odjela za znanstveni rad Centra dr. sc. Ana Holjevac Tuković, o radu Centra i uzrocima Domovinskog rata govorio je ravnatelj Centra.

27. travnja (četvrtak):

- Zagreb, velika dvorana Matice hrvatske, Strossmayerov trg 4, 11-13-30 sati, okrugli stol u organizaciji Matice hrvatske, Zajednice branitelja HDZ-a »Gojko Šušak« i Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra Domovinskog rata, pod nazivom: „Sjećanje na ratnog ministra obrane Gojka Šuška“; u uvodnom dijelu skupa govorili su Luka Šeput - književni tajnik MH i glavni urednik Vijenca, general-bojnik Miljenko Filipović - predsjednik Zajednice branitelja HDZ-a »Gojko Šušak« i dr. sc. Ante Nazor - ravnatelj HMDCDR-a

U radnom dijelu govorili su:

Ante Beljo, bivši zastupnik u Saboru RH: *Značaj Gojka Šuška i hrvatskog iseljništva u stvaranju Hrvatske;*

Vladimir Šeks, jedan od utemeljitelja HDZ-a: *Gojko Šušak kao član HDZ-a*

dr. Mate Granić, bivši ministar vanjskih poslova i potpredsjednik Vlade RH: *Gojko Šušak kao član Vlade RH*

general-pukovnik Krešimir Ćosić, bivši zamjenik ministra obrane: *Gojko Šušak kao ministar obrane*

prof. dr. Miroslav Tuđman: *Gojko Šušak i hrvatska politika prema BiH*

general-bojnik Ljubo Ćesić – Rojs, bliski suradnik i prijatelj Gojka Šuška: *Gojko Šušak izbliza.*

- Zagreb, Policijska akademija, velika dvorana, 17.45 – 19 sati, predavanje ravnatelja Centra o Domovinskom ratu za učenike na projektu Ponos domovine i za polaznike akademije.

28. travnja (petak): Zagreb, Hrvatski državni arhiv, 12-14.15 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje o Domovinskom ratu za 72 mlada člana Hrvatske katoličke misije iz Berlina.

2. svibnja (ponedjeljak):

- Zagreb, tribina u organizaciji Muzeja grada Zagreba u Memorijalnom centru raketiranja Zagreba 1991./1995. (Ulica Frane Petrića 4/I), zaposlenica Centra Janja Sekula Gibač imala je predavanje na temu *Politička pozadina oslobodilačke operacije Bljesak*

Muzej raketiranja Zagreba, tribina, 12-13.30 sati, između ostalih, o dokumentima srpske strane o operaciji Bljesak.

- Bibinje, OŠ Stjepan Radić, 18-20 sati, tribina „Sjećanje na Franka Lisicu“, hrvatskog redarstvenika ubijenoga 2. svibnja 1991. na brdu Štrkovača iznad mjesta Polača u zaleđu Zadra; govorili su ravnatelj Centra Ante Nazor – o političkim i vojnim okolnostima u kojima je počinjeno ubojstvo i general Marko Lukić – tadašnji zapovjednik specijalnih jedinica MUP-a RH.

3. svibnja (utorak): Varaždin, u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

10. svibnja (srijeda): Đurđevac, Državno natjecanje iz povijesti za učenike i učenice škola, 20-21.30; među ostalima, na otvaranju natjecanja kratko predavanje održao je i ravnatelj Centra.

12. svibnja (petak):

- Veliko Trgovišće, stručno-znanstveni skup Dani dr. Franje Tuđmana – Hrvati kroz stoljeća, 9 – 15 sati, među ostalima, izlaganje je imao ravnatelj Centra Ante Nazor, na temu „Kronologija stvaranja suvremene hrvatske države 1990.-1991. – važniji datumi (s osobitim naglaskom na 25. lipnja 1991.).

- Zagreb, Islamski centar, Memorijalni dani Šefika Pezerovića i poginulih Bošnjaka branitelja Domovinskog rata, 19-20 sati, među ostalima, govorio je i ravnatelj Centra.

- Vinkovci, Županijska vijećnica Vukovarsko-srijemske županije, 20-21 sati, u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

16. svibnja (utorak):

- Zagreb, HDA, 8.15-9.45 sati, predavanje ravnatelja Centra te voditelja odjela za arhivsko gradivo Mate Rupića i voditeljice odjela za znanstveno istraživanje Ane Holjevac, studentima s Katoličkog sveučilišta, o izvorima koji se čuvaju u Centru, o izvorima o mirnoj reintegraciji i o Domovinskom ratu općenito.

- Rijeka, Hrvatski kulturni dom na Sušaku, 18-20 sati, uvodno predavanje ravnatelja Centra, prije prikazivanja dokumentarnog filma Bitka za Vukovar.

18. svibnja (četvrtak): Zagreb, Nadbiskupijski pastoralni institut, Kaptol 29a – Dvorana II, 19.30-21 sat, predavanje: Razaranje i obnova - oštećeni i obnovljeni sakralni objekti u Domovinskom ratu, predavači: prof. dr. sc. Miljenko Domijan i zaposlenica Centra dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić

19. svibnja (petak): Čepin, 15-16 sati, osnovna škola Miroslav Krleža, predavanje o Domovinskom ratu; voditelj Odjela za arhivsko gradivo Mate Rupić i ravnatelj Centra Ante Nazor.

22. svibnja (ponedjeljak): Zagreb, HDA (Centar), kratko i prilagođeno predavanje ravnatelja Centra i voditelja arhivskog gradiva Mate Rupića, učenicima OŠ Žuti Brijeg; pokazivanje fotografija i plakata te arhivskog gradiva iz Domovinskog rata.

24. svibnja (srijeda): Solin, Dom kulture, 19-20.30 sati, predavanje o izdavačkoj djelatnosti Centra i Domovinskom ratu održali su voditelj Odjela za arhivsko gradivo Centra Mate Rupić i ravnatelj Centra Ante Nazor.

26. svibnja (petak):

- Osijek, HNK, 11-14 sati, okrugli stol – svjedočenja branitelja, među ostalima, govor je na početku okruglog stola održala zaposlenica Centra Julija Barunčić Pletikosić, kao izaslanica predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović.

- Zagreb, u našem Centru, 14.15-15 sati, zaposlenici Natko Martinić Jerčić i Ivan Brigović, te ravnatelj Centra, održali su kratko predavanje grupi Mladih povjesničara iz OŠ Vrbani o Domovinskom ratu i gradivu koje se čuva u Centru.

- Zagreb, prostorije braniteljske udruge Uzdanica, 19 do 20.30 sati, promocija knjige Tomislava Bašića „Sinovi sv. Josipa“, čiji je Centar suizdavač; uz profesora Đuru Vidmarovića i autora knjige, govorio je i ravnatelj Centra Ante Nazor.

29. svibnja (nedjelja): Zagreb, kino Forum Studentskoga doma Stjepan Radić, 19-20 sati; u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

30. svibnja (ponedjeljak): Zagreb, Muzej raketiranja Zagreba 1991./1995., tribina, 12-13.30 sati; zaposlenica Centra Josipa Maras Kraljević održala je predavanje na temu: „Smotra ZNG-a u Kranjčevičevoj 1991. – pregled političke situacije i stvaranja hrvatskih obrambenih postrojbi“.

– lipanj 2017.; Kanada - ravnatelj Centra održao je predavanja o Domovinskom ratu i radu Centra u:

- 2. lipnja (petak): Norval – okolica Toronta, Hrvatski dom, 20 – 22 sata

- 4. lipnja (nedjelja): Mississauga (okolica Toronta), Hrvatski park, oko 11.30 sati, na svečanom pikniku, nakon održane svete mise, o značaju Dana državnosti i Domovinskom ratu govorio je ravnatelj Centra.

- 5. lipnja (ponedjeljak): Calgary, Hrvatsko – kanadski kulturni centar (zapravo Hrvatski dom, odnosno dom HSS-a), od 19 do 21 sat, a do 22 sata odgovori na pitanja.

- 7. lipnja (srijeda): Victoria (Vancouver island), dvorana Hrvatske crkve, od 18 do 20 sati, a do 21 sat odgovori na pitanja.

- 8. lipnja (četvrtak): Vancouver, Hrvatski dom („Hrvatski kulturni centar“), od 19 do 22 sata, uključujući pitanja.

- 9. lipnja (petak): Vancouver, Dom HSS-a, od 19 do 22 sata ravnatelj je odgovarao na pitanja nazočnih.

9. lipnja (petak): Vukovar, Hrvatski dom, 20-21 sati; u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.
12. lipnja (ponedjeljak): Knin, dvorana veleučilišta, 18.30 – 20 sati, promocija knjige Tomislava Bašića u izdanju našega Centra – „Sinovi sv. Josipa“; uz nakladnika, autora i domaćine, govorio je i ravnatelj Centra.
20. lipnja (utorak): Slavonska Požega, 20-21 sat; u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.
27. lipnja (utorak): Omiš, Gradska knjižnica, 20-21.30 sati, promocija knjige Tomislava Bašića „Sinovi sv. Josipa“, koje je Centar suizdavač, te predstavljanje rada Centra, u organizaciji Gradske knjižnice i braniteljskih udruga; uz autore i ostale predstavljače, o knjizi i radu Centra govorio je ravnatelj Centra.
1. srpnja (subota): Valpovo, 19-20 sati, promocija knjige o 107. br. HV-a; uz pripadnike 107. br. HV-a, govorili su i autori knjige, zaposlenici Centra, Natko Martinić Jerčić i Slaven Ružić.
5. srpnja (srijeda): Split, hotel Duilovo, 11-12 sati, Stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike pripadnika hrvatske manjine, iseljenika i Hrvata u BiH, u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje, predavanje o Domovinskom ratu održao je ravnatelj Centra.
2. kolovoza (srijeda): Summer ELSA Law School Rijeka: Diplomacy&Law; Predavanje „Mirno rješavanje sporova i osiguranje mira: načini i međunarodna tijela“ - Domovinski rat, održala je voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje Centra Ana Holjevac Tuković.
3. kolovoza (četvrtak): Proložac, dom kulture, tribina povodom operacije „Oluja“; ravnatelj je održao predavanje na temu Kontinuitet velikosrpske politike kao uzrok Domovinskom ratu i značaj operacije Oluja.
5. kolovoza (subota): Knin, improvizirani studio HTV-a na tvrđavi; ravnatelj Centra bio je gost komentator uživo u programu koji je trajao od 8 do 12 sati.
28. kolovoza (ponedjeljak): Mostar, Hrvatski dom, 19-21 sat, svečana akademija povodom 23. obljetnice osnivanja HR Herceg-Bosne i promocije knjiga Jadranka Prlića „Prilozi za povijest Herceg-Bosne“; ravnatelj Centra sudjelovao je kao promotor knjige.
7. rujna (četvrtak): Zagreb, dvorana Vijenac na Kaptolu, 19-20.15 sati, promocija knjige prof. Miroslava Tuđmana „Druga strana Rubikona – politička strategija Alije Izetbegovića“; uz akademike Davorina Rudolfa i Ivana Aralicu, te autora, o knjizi je govorio i ravnatelj Centra.
4. – 7. rujna: Elenite, Bugarska, međunarodna konferencija „Education, Research and Development“, izlaganje i rad zaposlenika Centra Julije Barunčić Pletikosić i Ivana Radoša „Homeland War in Croatia as an example of contemporary european history: research opportunities, results, perspectives“.

15. rujna (petak): Slavonski Brod, okrugli stol o oklopnim postrojbama, 17-19 sati, među sudionicima izlaganja bio je i zaposlenik Centra dr. sc. Natko Martinić Jerčić.

16. rujna (subota): Donji Miholjac, promocija knjige o 107. brigadi HV-a; među promotorima koji su predstavili knjigu bio je i suautor knjige zaposlenik Centra dr. sc. Natko Martinić Jerčić.

20. rujna (srijeda): Imotski, gimnazija, 12.30-13.30 sati, predavanje ravnatelja Centra učenicima 4. razreda o uzrocima Domovinskog rata.

22. rujna (petak): Svinjarevci, tribina povodom 26. obljetnice sjećanja na stradavanje civila i branitelja mjesta Svinjarevci u Domovinskom ratu, 11-12.30 sati, govorili su dr. sc. Dražen Živić o demografskim posljedicama Domovinskog rata na tom području te ravnatelj Centra Ante Nazor i voditelj Odjela za arhivsko gradivo Centra Mate Rupić o radu, odnosno o arhivskoj i izdavačkoj djelatnosti Centra.

23. rujna (subota): Pleternica, okrugli stol o humanitarnim letovima poljoprivrednim zrakoplovima u Domovinskom ratu; među sudionicima bio je zaposlenik Centra dr. sc. Natko Martinić Jerčić.

26. rujna (utorak): Našice:

- Našice, Gimnazija, od 13.30 do 14.30 sati ravnatelj Centra održao je predavanje o Domovinskom ratu za učenike 4. razreda

- Našice, Osnovna škola, od 16.15 do 17 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje o Domovinskom ratu za učenike 7 i 8. razreda

- Našice, dvorac, 19-20.30 sati, ravnatelj Centra i voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje Centra Ana Holjevac Tuković predstavili su izdavačku djelatnost Centra i održali predavanja s temama - Uzrok Domovinskog rata i mirna reintegracija Hrvatskog Podunavlja.

27. rujna (srijeda):

- Zagreb, Škola za grafiku, dizajn i medijsku produkciju, od 10 do 11 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje o Domovinskom ratu.

- Varaždin, Okrugli stol „Rujanski dani u Varaždinu 1991.“, na okruglom stolu na kojem su govorili sudionici oslobađanja Varaždina i zarobljavanja 32. korpusa JNA, sudjelovao je i zaposlenik Centra Ivan Radoš.

- Zagreb, dvorana Vijenac na Kaptolu, 19-20.15 sati; u suorganizaciji HMDCCR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

4. listopada (srijeda): Karlovac, Zorin dom, 2. simpozij medicinskih sestara i tehničara iz Domovinskog rata – „Da se ne zaborave devedesete“; 9.30-17.30 sati, uz ostale uzvanike, pozdravni govor održao je i ravnatelj Centra.

5. listopada (četvrtak): Zadar, Kneževa palača, 19-20 sati; u suorganizaciji HMDCCR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

7. listopada (subota): Zagreb, Muzej raketiranja grada Zagreba, Petrićeva ulica, 12-13 sati, predavanje zaposlenika Centra Ilije Vučura o bombardiranju i raketiranju Banskih dvora i Gornjeg grada 7. listopada 1991.

11. listopada (srijeda): Zagreb, Poljoprivredna škola u Dubravi, 13.30-15 sati, predavanje ravnatelja Centra o Domovinskom ratu.

13. listopada (petak): Lički Osik, dvorana župnog ureda, 18-20 sati, Tribina o radu Centra, povodom obilježavanja dana sjećanja na hrvatske žrtve iz Široke Kule ubijene na današnji dan 1991.; govorili su Mate Rupić – voditelj Odjela za arhivsko gradivo Centra, Ana Holjevac Tuković – voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje u Centru i ravnatelj Centra.

20. listopada (petak): Virovitica, Dom HV, 20-21 sati; u suorganizaciji HMDCDR-a održano je predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

21. listopada (subota):

- Osijek, Hrvatsko narodno kazalište, promocija knjige Miroslava Tuđmana „Druga strana Rubikona – politička strategija Alije Izetbegovića“, uz autora i recenzente, promotor knjige bio je i ravnatelj Centra.

- Cavtat, tribina o oslobađanju Cavtata i Konavala, u organizaciji 1.gbr; uz govornike, sudionike operacije, govorio je i zaposlenik Centra dr. sc. Natko Martinić Jerčić.

25.-27. listopada 2017., 5. kongres hrvatskih arhivista u Zadru; Ivan Radoš izlagao je na temu „Privatni imatelji arhivskog gradiva iz Domovinskog rata – iskustva, značajke, stanje.“ (suautorstvo s Tomislavom Šuljem).

26. listopada (četvrtak):

- Zagreb, MIOC, kino dvorana, 14-15.15 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje za gimnazijalce 4. razreda o Bitci za Vukovar;

- Zagreb, Kaptol, dvorana vijenac, 19-20.30 sati, promocija Zbirke dokumenata Bedema ljubavi iz Toronta; kao jedan od promotora govorio je ravnatelj Centra.

27. listopada (petak): Zagreb, Hrvatski sabor, Izvješće o radu Centra za 2016. – ravnatelj je predstavio rad Centra i upozorio na aktualne probleme te odgovarao na pitanja zastupnika.

4. studeni (subota): Pag, kneževa palača, promocija knjige Ivice Jurčevića „E nećeš! (postrojba Most u obrani Paškog mosta)“, uz autora i goste, o knjizi je govorila njezina urednica, zaposlenica Centra dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić.

9. studeni (četvrtak): Hrvatski državni arhiv, 17-18.20 sati; Promocija izdavačke i suizdavačke djelatnosti HMDCDR-a 2016.-2017., s posebnim osvrtom na knjigu Jadranka Prlića Prilozi za povijest Hrvatske Republike Herceg-Bosne I-III:

Dokumenti „RSK“:

- knjiga 19: *9. korpus JNA (1991.)*, urednici Ivan Brigović – Ivan Radoš, Zagreb, srpanj 2016.

Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995. – memoarsko gradivo:

- Oliver Pezo, *Zagonetka pobjede* – obrana Dubrovnika 1991./1992., Dubrovnik, prosinac 2015.
- Franjo Križanić, *Dnevnik rata (Ludbreg u Domovinskom ratu)*, Ludbreg, 2016.
- Tomislav Bašić, *Sinovi svetoga Josipa*, Split, lipanj 2016.
- Stipan Janković, *Sanitet 6. DP Split u Domovinskom ratu*, Zagreb, listopad 2016.
- Ivica Jurčević, *E, nećeš! (postrojba Most u obrani Paškog mosta)*, Matica hrvatska – HMDCDR, Zagreb, prosinac 2016.

Fotomonografije:

- Radovan Goger, *Šibeniče, ti si stina!*, Državni arhiv Šibenik – HMDCDR, Šibenik, 2016.
- Josipa Maras Kraljević – Ilija Vučur, *Atentat na Hrvatsku – The Assassination of Croatia*, Zagreb, listopad 2016. (znanstvena studija – fotomonografija)

Znanstvene studije:

- Slobodan Lang – Branko Čulo – Bosiljko Domazet, *Spasimo život / Saving live (zbrinjavanje civila nakon operacije „Oluja” / Care of Civilians After the Operation „Storm”)*, Zagreb, 2016.
- Slaven Ružić, *Djelovanje „Vlade Republike Srpske Krajine“ 1991.-1995.*, Zagreb, 2017.
- Natko Martinić Jerčić – Slaven Ružić, *107. – Vukovi s Drave*, HVIDRA Valpovo – HMDCDR, Belišće, lipanj 2017.
- Julija Barunčić Pletikosić, *Katolička crkva u Hrvatskoj i Domovinski rat 1991.-1995. (stavovi, djelovanje, stradanja)*, Glas Koncila – HMDCDR, Zagreb, 2017.

Znanstvena studija o pravnoj prirodi HZ (HR) Herceg-Bosne

- Mato Arlović, *The Croatian Community of Herzeg-Bosnia and the (re)organisation of Bosnia and Herzegovina*, Novi informator – HMDCDR, Zagreb, 2017.

Program

Uvodno obraćanje:

- dr. sc. Dinko Čutura, ravnatelj Hrvatskog državnog arhiva

O knjigama su govorili:

- dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić za zaposlenike HMDCDR-a – autore navedenih knjiga
- dr. sc. Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, autor knjige HZ Herceg-Bosna...
- dr. sc. Mladen Ančić, recenzent knjige Jadranka Prlića
- Željko Raguž, ravnatelj Hrvatskog dokumentacijskog centra Domovinskog rata u BiH
- dr. sc. Ante Nazor, ravnatelj HMDCDR-a

13. studeni (ponedjeljak), Vukovar, 20. znanstveno-stručni skup "Vukovar '91. - dvadeset i šesta godina poslije", zaposlenica Centra dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić govorila je kao izaslanica predsjednice RH gđe Kolinde Grabar Kitarović.

14. studeni (utorak):

- Vukovar, 20. znanstveno-stručni skup "Vukovar '91. - dvadeset i šesta godina poslije", zaposlenica Centra dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić izlagala je na temu "Obnova nakon razaranja - pregled i stanje obnovljene sakralne arhitekture na području Vukovara i Vukovarsko-srijemske županije nakon velikosrpske agresije na Hrvatsku".
- zaposlenik Centra dr. sc. Slaven Ružić je na istom skupu bio moderator jedne od sjednica i član Programsko-organizacijskog odbora.

- Škabrnja, škola, ravnatelj Centra održao je predavanje o Domovinskom ratu.
- Zagreb, Gimnazija Lucija Vranjanin, 13-14 sati, dr. sc. Natko Jerčić održao je predavanje o obrani Vukovara za 1. i 3. razrede;
- Zagreb, Gimnazija Lucija Vranjanin, 14-15 sati, dr. sc. Natko Jerčić održao je predavanje o obrani Vukovara za 2. i 4. razrede;

15. studeni (srijeda):

- Imotski, kino dvorana, 12.30-13.30 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje za učenike škola na području Imotskog o obrani Vukovara.
- Split, dvorana Dominikanskog samostana, 19-20.30 sati, promocija knjige dr. sc. Ane Holjevac Tuković o mirnoj reintegraciji Vukovara, o knjizi su govorili autorica knjige i ravnatelj Centra
- Belišće, predstavljanje monografije 107. – Vukovi s Drave; kao promotori govorili su zaposlenici Centra Slaven Ružić i Natko Martinić Jerčić.

16. studenog 2017.:

- Zagreb, Obrtnička škola, Savska cesta, dr. sc. Natko Jerčić održao je predavanje o obrani Vukovara.
- Slavonski Brod, Dom HVIDRA-e, 18-19 sati, u suorganizaciji HMDCDR-a održana je tribina - predavanje o ratu u BiH i ulozi Hrvata i Hrvatske: „Procesi protiv hrvatskih branitelja u BiH i posljedice za hrvatski narod u BiH i RH“; govorili su generali Željko Šiljeg i Mijo Jelić.

17. studeni (petak):

- Ivanić grad, srednja škola – ekonomski smjer, 12.15-13 sati; ravnatelj Centra održao je predavanje o obrani Vukovara
- Ivanić grad, srednja škola – ostali smjerovi, 13.05-13.50 sati; ravnatelj Centra održao je predavanje o obrani Vukovara

19. studeni (nedjelja): Berlin, dvorana HKM Berlin, Feldstrasse 4, 17-19 sati, u organizaciji Hrvatske katoličke misije i Hrvatskog kulturnog društva Fran Vladimir Mažuranić, ravnatelj Centra održao je predavanje „Činjenice o Domovinskom ratu“.

20. studeni (ponedjeljak):

- Berlin, ista dvorana, 19.30 – 21 sat, ravnatelj Centra održao je predavanje „Obrana Vukovara 1991.“.
- Vukovar, 18-20 sati, 13. novinarsko-književnički susret GRAD - TO STE VI, na temu "Europski pogled na Vukovar 1991. godine"; voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje Centra Ana Holjevac Tuković imala je izlaganje na temu: prezentiranje povijesnih izvora u hrvatskom medijskom prostoru, dostupnost arhivskog gradiva, necjeloviti i selektivni prikaz dokumenata u medijima o Vukovaru 1991. i Domovinskom ratu.

21. studeni (utorak): Frankfurt, Hrvatski katolički centar Frankfurt, Rüsterstrasse 5, u organizaciji Hrvatske nastave Hessen ravnatelj Centra održao je predavanje „Činjenice o Domovinskom ratu - Obrana Vukovara 1991.“.

23. studeni (četvrtak): Zagreb, Tehnička škola, Palmotićeve ulica, 12.15-13.15 sati, ravnatelj Centra održao je predavanje o obrani Vukovara.

24. studeni (petak): Zagreb, II. gimnazija, Križanićeva 4, 12.30-13.30 sati, ravnatelj Centra je održao predavanje o obrani Vukovara.

28. studeni (utorak): Zadar, svečana dvorana Filozofskog fakulteta, 12-13.30 sati, promocija izdanja Centra s posebnim osvrtom na knjigu Jadranka Prlića o Herceg-Bosni, uoči sutrašnjeg izricanja presude šestorici Hrvata u Haagu; među ostalima, govorili su zaposlenica Centra dr. sc. Julija Barunčić Pletikosić i ravnatelj Centra.

30. studenoga: Katolički-bogoslovni fakultet, Vlaška 38, ravnatelj Centra je održao predavanje o uzroku Domovinskog rata i značaju bitke za Vukovar, te prokomentirao jučerašnju drugostupanjsku osuđujuću presudu u Haagu šestorici Hrvata, a voditeljica Odjela za znanstveno istraživanje Ana Holjevac Tuković govorila je o mirnoj reintegraciji Hrvatskog Podunavlja.

4. prosinca: Kaštel Lukšić, Dvorac Vituri, 19-20.30 sati, predstavljanje knjige Tomislava Bašića „Sinovi sv. Josipa“ – memoarsko gradivo o Domovinskom ratu, čiji je Centar suizdavač, i osvrt ravnatelja Centra o događajima u BiH 1993., s obzirom na drugostupanjsku presudu šestorici Hrvata u Haagu; uz autora i nakladnika, u promociji knjige sudjelovali su voditelj odjela za arhivsko gradivo Centra Mate Rupić i ravnatelj Centra.

5. prosinca: Dubrovnik, tvrđava Imperial na Srđu – Muzej Domovinskog rata; 16-17.15 sati, otvaranje izložbe ratnih fotografija Zlatka Kallea i promocija njegove fotomonografije „Nepokoreni Dubrovnik“, čiji je Centar izdavač; o fotomonografiji je govorio i ravnatelj Centra.

7. prosinca: Split, 18-19.30 sati, Građevinski fakultet, promocija knjige Specijalna policija u Domovinskom ratu; uz predstavnike Specijalne policije i generala Mladena Markača, o knjizi i drugostupanjskoj presudi šestorici Hrvata u Haagu je govorio ravnatelj Centra.

12. prosinca: Zagreb, dvorana Vijenac na Kaptolu, promocija knjige o Vladimiru Šeksu, autora Ivica Miškulina; među promotorima knjige bio je njen recenzent ravnatelj Centra.

15. prosinca: Varaždin, dvorana županijske zgrade, 10-12 sati, okrugli stol o ulozi 7. gbr u Domovinskom ratu; među predavačima – ratni gradonačelnik Varaždina Stjepan Adanić, gen. Zdravko Jakop i jedan od ratnih zapovjednika 7.gbr Željko Dvekar, te prvi župan Varaždinske županije, bio je i ravnatelj Centra.

20. prosinca: Vinkovci, gimnazija, 14-15.30 sati, predavanje ravnatelja Centra o Domovinskom ratu u RH i BiH.

Podatci o održanim izložbama (9) i predavanjima, tribinama i stručnim skupovima (najmanje 122) te napisanim stručnim radovima zaposlenika Centra (17), najbolji su pokazatelj aktivnosti zaposlenika Centra tijekom 2017. godine.

Radi usporedbe, tijekom 2016. godine Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata i njegovi zaposlenici sudjelovali su kao organizatori ili suorganizatori te kao aktivni sudionici (predavači, promotori) na najmanje **117** znanstvenih i stručnih skupova, javnih tribina i predavanja, te promocija i izložbi, na kojima su govorili znanstvenici, zapovjednici i ostali sudionici događaja iz Domovinskog rata te autori promoviranih publikacija: siječanj, veljača, ožujak 2016. – 18 javnih nastupa; travanj, svibanj, lipanj – 33; srpanj, kolovoz, rujan – 18; listopad, studeni, prosinac – 48.

Tijekom 2015. ukupno **105**: siječanj, veljača, ožujak 2015. – 21; travanj, svibanj, lipanj – 32; srpanj, kolovoz, rujan – 16; listopad, studeni, prosinac – 36.

Tijekom 2014. ukupno **111**: siječanj, veljača, ožujak – 29; travanj, svibanj, lipanj – 25; srpanj, kolovoz, rujan – 15; listopad, studeni, prosinac – 42.

Pojavljivanje u medijima:

Tijekom 2017. aktivnosti Centra ili intervjui sa zaposlenicima Centra objavljeni su najmanje 60 puta u raznim dnevnim novinama i časopisima, te na televiziji i radiju, državne i lokalne razine.

Stručno usavršavanje:

Centar je krajem 2017. imao 7 doktora znanosti (Ana Holjevac Tuković, Janja Sekula Gibač, Slaven Ružić, Julija Barunčić Pletikosić, Natko Martinić Jerčić, Željka Križe i Ante Nazor).

Četvero zaposlenika i zaposlenica Centra bilo je na doktorskom studiju iz nacionalne povijesti 20. stoljeća - Domovinski rat (Ivan Brigović, Ivan Radoš, Josipa Maras Kraljević i Ilija Vučur).

Sve troškove stjecanja doktorata, kao i troškove raznih stručnih usavršavanja za svoje djelatnike do sada je Centar uspjevao platiti vlastitim sredstvima.

Izvešće sastavio ravnatelj Centra:

Izv. prof. dr. sc. Ante Nazor

Prilog 1: Izdavačka/suizdavačka djelatnost Centra (do 30. ožujka 2018. objavljeno je ukupno 80 izdanja; među njima jedna trojezična i 10 dvojezičnih knjiga: 9 hrvatsko-engleskih i 1 hrvatsko-francuska te 5 samo na engleskom):

Serijski Dokumenti: Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995. - dokumenti (ur. Mate Rupić i ostali zaposlenici Centra); knjige s parnim brojevima (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18) objavljene su u suizdavaštvu s Hrvatskim institutom za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod.

- knjiga 1: *Oružana pobuna Srba u Hrvatskoj i agresija Oružanih snaga SFRJ i srpskih paravojnih postrojbi na Republiku Hrvatsku (1990.-1991.)*, ur. Mate Rupić, Zagreb, 2007.

- knjiga 2: *Dokumenti paradržavnih i političkih ustanova pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (1990.-1991.)*, ur. Mate Rupić, Zagreb – Slavonski Brod, 2007.

- knjiga 3: *Oružana pobuna Srba u Hrvatskoj i agresija Oružanih snaga SFRJ i srpskih paravojnih postrojbi na Republiku Hrvatsku (siječanj-lipanj 1992.)*, ur. Mate Rupić, Zagreb, veljača 2008.

- knjiga 4: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj-lipanj 1992.)*, ur. Mate Rupić, Zagreb – Slavonski Brod, veljača 2008.

- knjiga 5: *Dokumenti vojne provenijencije „Republike Srpske Krajine“ (srpanj-prosinac 1992.)*, ur. Mate Rupić, Zagreb, ožujak 2009.;

- knjiga 6: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj-prosinac 1992.)*, ur. Mate Rupić, Zagreb – Slavonski Brod, ožujak 2009.

- knjiga 7: *Dokumenti vojne provenijencije „Republike Srpske Krajine“ (siječanj - lipanj 1993.)*, ur. Mate Rupić – Ilija Vučur, Zagreb, prosinac 2009.

- knjiga 8: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj - lipanj 1993.)*, ur. Mate Rupić – Janja Sekula, Zagreb – Slavonski Brod, veljača 2010.

- knjiga 9: *Dokumenti vojne provenijencije „Republike Srpske Krajine“ (srpanj-prosinac 1993.)*, ur. Mate Rupić – Josipa Maras Kraljević, Zagreb, prosinac 2010.

- knjiga 10: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj-prosinac 1993.)*, ur. Mate Rupić – Slaven Ružić, Zagreb – Slavonski Brod, rujanj 2011.

- knjiga 11: *Dokumenti vojne provenijencije „Republike Srpske Krajine“ (siječanj-lipanj 1994.)*, ur. Julija Barunčić Pletikosić - Ivan Brigović, Zagreb, ožujak 2012.

- knjiga 12: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj-lipanj 1994.)*, ur. Željka Križe Gračanin - Ivan Radoš, Zagreb-Slavonski Brod, listopad 2012.

- knjiga 13: *Dokumenti vojne provenijencije „Republike Srpske Krajine“ (srpanj-prosinac 1994.)*, ur. Natko Martinić Jerčić – Domagoj Štefančić, Zagreb, veljača 2013.

- knjiga 14: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (srpanj-prosinac 1994.)*, ur. Ana Holjevac Tuković – Slaven Ružić, Zagreb-Slavonski Brod, kolovoz 2013.; suizdavaštvo s Hrvatskim institutom za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod.

- knjiga 15: *Dokumenti vojne provenijencije „Republike Srpske Krajine“ (siječanj-travanj 1995.)*, ur. Mate Rupić – Ilija Vučur, Zagreb, veljača 2014.

- knjiga 16: *Dokumenti institucija pobunjenih Srba u Republici Hrvatskoj (siječanj-travanj 1995.)*, ur. Josipa Maras Kraljević – Janja Sekula Gibač, Zagreb-Slavonski Brod, srpanj 2014.

- knjiga 17: *Dokumenti vojne provenijencije „RSK“ (svibanj-listopad 1995.) i tijek operacija „Bljesak“ i „Oluja“*, ur. Julija Barunčić Pletikosić – Petar Mijić, Zagreb, srpanj 2015.

- knjiga 18: *Dokumenti vojne provenijencije „RSK“ (svibanj-listopad 1995.)*, ur. Željka Križe – Ivan Radoš, Zagreb-Slavonski Brod, studeni 2015.

- knjiga 19 - dokumenti: *9. korpus JNA (1991.)*, urednici Ivan Brigović – Ivan Radoš, Zagreb, srpanj 2016.

- knjiga 20 - dokumenti: *9. korpus JNA (1992.)*, urednici Ivan Brigović – Ivan Radoš, Zagreb, prosinac 2017.

Serijski Memoarsko gradivo: Republika Hrvatska i Domovinski rat 1990.-1995.; knjige:

1: *Prilozi za povijest Hrvatske ratne mornarice u Domovin. ratu (1991.)*, ur. A. Nazor, Zagreb 2007.

2: *Novinari – svjedoci vremena - Zapisi Trajka Grkovskog: Karlovac – Plitvice 1991.-1995.*, ur. Ana Holjevac Tuković, Zagreb, studeni 2007.

3: *Franjo Molnar, Osječki autoportret* (dnevnik zapovjednika minobacačkog voda 106. brigade, rujanj 1991. - ožujak 1992.), ur. Julija Barunčić Pletikosić - Ante Nazor, Zagreb, studeni 2008.

4: *Zapisi s Banovine 1990., 1991., 1995.* (Željko Maljevac i Marjan Gašljević), Zagreb, studeni 2009.

5: *Na prvaj crti protiv smrti (prilozi za povijest regije Gacka u Domovinskom ratu 1991.-1993.)*, autor Davor Peitel, ur. Ante Nazor – Ivan Radoš, Zagreb, srpanj 2011.

- 6., *Život na meti (francuski dragovoljac u Domovinskom ratu) / Une vie en ligne de mire (Volontaire français dans la Guerre d'Indépendance Croate)*, autori Marc Charuel - Gaston Besson, ur. Ivan Radoš i Tomislav Šulj, Zagreb, studeni 2011.; dvojezična: hrvatski i francuski jezik
- 7: Slavica Bilić, *Prsten mira i majčinske ljubavi (prilozi za povijest Bedema ljubavi – pokreta majki za mir u Domovinskom ratu, 1991.-1993.)*, Zagreb, srpanj 2013.
- 8: *Operacija "Maslenica" – sjećanja sudionika (prilozi za istraživanje oslobodilačke operacije "Gusar" / "Maslenica")*, Tomislav Šulj – Vladimir Brnardić, Zagreb, studeni 2014.
- 9: *HVO u obrani Sarajeva*, Slavko Zelić, Zagreb, studeni 2014. (suizdavaštvo s Hrvatskim dokumentacijskim centrom Domovinskog rata u BiH)
- 10: *Rat u oazi mira*, Anton Crnković, Delnice, studeni 2014. (suizdavaštvo s gradom Delnice)
- 11: *Braneći riječni grad – sjećanja zapovjednika Policijske postaje Metković na Domovinski rat u dolini Neretve 1990./1992.*, Zagreb, srpanj 2015.
- 12: *885 dana rata – korespondencija obitelji Gugo na Kninskom području*, priredili Katarina Gugo i Marin Buovac, Knin-Zadar, kolovoz 2015. (suizdavaštvo s gradom Kninom)
- 13: Oliver Pezo, *Zagonetka pobjede – obrana Dubrovnika 1991./1992.*, Dubrovnik, prosinac 2015.
- 14) Stipan Janković, *Sanitet 6. DP Split u Domovinskom ratu*, Zagreb, listopad 2016.
- 15) Franjo Križanić, *Dnevnik rata (Ludbreg u Domovinskom ratu)*, Ludbreg, 2016.
- 16) Tomislav Bašić, *Sinovi svetoga Josipa*, Split, lipanj 2016.
- 17) Ivica Jurčević, *E, nećeš! (postrojba Most u obrani Paškog mosta)*, Zagreb, prosinac 2016. (suizdavaštvo s Maticom hrvatskom)
- 18) Miljenko Crnjac, *Tada je trebalo imati petlju (Požeština u Domovinskom ratu, 1990.-1991.)*, Zagreb, 2017. (suizdavaštvo s UDVDR RH)
- 19) *Pripadnici 4. vukovarske bojne 3. brigade ZNG-a u obrani Vukovara*, Zagreb, ožujak 2018.

Fotomonografije:

- 1) Marijo Filipi „*Na istočnom pragu domovine (Slavonija, ljeto/jesen 1991. – kamerom i perom)*“, ur. Ante Nazor, Zagreb, 2006.;
- 2) Ante Nazor, *Oluja pobjede*, Zagreb, kolovoz 2007.; dvojezična: hrvatski i engleski jezik
- 3) Željko Gašparović, *Svjetlost slobode*, Zagreb, studeni 2007.
- 4) Damir Fabijanić, *Plodovi zla*, Zagreb, studeni 2007.; dvojezična: hrvatski i engleski jezik
- 5) Marijo Reljanović, *Hrvatski ratni plakat*, ur. Ante Nazor, Zagreb, listopad 2010. (u suizdavaštvu s Ministarstvom obrane Republike Hrvatske /Služba za odnose s javnošću); trojezična: hrv., eng., njem.
- 6) Toni Hnočik, *To sam radio u ratu, sine*, ur. Ante Nazor – Natko Martinić Jerčić, Zagreb, prosinac 2010.; dvojezična: hrvatski i engleski jezik
- 7) Stanko Ferić, *Zbirka fotografija iz Domovinskog rata 1991.-1995.*, Šibenik, 2011. (suizdavaštvo s ratnim fotografom Stankom Ferićem)
- 8) Zvonimir Tanocki, *Vinkovci u Domovinskom ratu*, ur. Natko Martinić Jerčić - Ante Nazor, Zagreb, ožujak 2012.; suizdavaštvo s Ogrankom Matice hrvatske Vinkovci; dvojezična: hrvatski i engleski jezik
- 9) Marko Perić, *Đakovačkim objektivom kroz Domovinski rat (fotografije o Đakovštini i Hrvatskoj – od uspostave demokracije 1990. do mirne reintegracije okupiranoga teritorija 1998.)*, Zagreb, listopad 2013.
- 10) Martin Grgurovac, *Vinkovci i okolica – ratne devedesete*, listopad 2014. (dvojezična: hrvatsko-engleski jezik; u suradnji s „Privlačica“ Vinkovci)
- 11) Goger Radovan, *Šibeniče, ti si stina!*, Šibenik, 2016.
- 12) Josipa Maras Kraljević – Ilija Vučur, *Atentat na Hrvatsku – The Assassination of Croatia*, Zagreb, listopad 2016. (znanstvena studija – fotomonografija; dvojezična – englesko-hrvatska)
- 13) Zlatko Kalle, *Nepokoreni Dubrovnik / Unconquered Dubrovnik*, Zagreb, 2017.

Knjige, znanstvene i stručne studije, zbornici radova:

- 1) Ante Nazor, *Počeci suvremene hrvatske države*, Zagreb, 2007.
- 2) Davor Marijan, *Oluja*, Zagreb, rujan 2007.
- 3) *Specijalne postrojbe MUP-a RH u Oluji* (ur. Ante Nazor), Zagreb, kolovoz 2008.
- 4) *Grad je bio meta: bolnica, dom umirovljenika ...* (srpska agresija na RH i okupacija Vukovara 1991.), ur. Ante Nazor, Zagreb, studeni 2008.
- 5) Martin Barić – Dubravko Halovanić, *Izravni demografski gubici Karlovačke županije u Domovinskom ratu*, ur. Ante Nazor, Zagreb, studeni 2008.

- 6) *Zapovjedni vrh JNA, siječanj 1990.-svibanj 1992.*, grupa autora: Želimir Latković, Davor Marijan i ostali, ur. Ante Nazor - Ivan Brigović, Zagreb, prosinac 2010. (u suizdavaštvu s Ministarstvom obrane Republike Hrvatske / Savjetom za sukcesiju vojne imovine)
- 7) Mirko Valentić, *Rat protiv Hrvatske 1991.-1995. (velikosrpski projekti od ideje do realizacije)*, Zagreb, 2010.; suizdavaštvo s Hrvatskim institutom za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod.
- 8) Anđelko Mijatović, *Otkos-10 – Domovinski rat u zapadnoj Slavoniji 1990.-1991.*, Zagreb, 2011. (suizdavaštvo s Udrugom dragovoljaca i veterana Domovinskog rata RH)
- 9) *Prilozi za povijest Rame u Domovinskom ratu 1990.-1995. (prilozi o borbi Hrvata u BiH za opstojnost u na svojoj djedovini)*, ur. Ante Nazor – Julija Barunčić Pletikosić, Zagreb, srpanj 2011.
- 10) Ante Nazor, *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih / Greater-Serbian Aggression on Croatia in the 90's*, ur. Mate Rupić, Zagreb, prosinac 2011.; dvojezična: hrvatski i engleski jezik
- 11) *Srpska pobuna u zapadnoj Slavoniji 1990.-1995.: nositelji, institucije, posljedice*, Zbornik radova, ur. Mladen Barać – Ivica Miškulin, Slavonski Brod-Zagreb, travanj 2012.; suizdavaštvo s Hrvatskim institutom za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Slavonski Brod
- 12) Vladimir Mukusev, *Crna mapa - priča jedne novinarske istrage* (prijevod s ruskog na hrvatski jezik: Jana Pešić), ur. Ivica Pandža – Orkan, Selište Kostajničko, lipanj 2012.; suizdavaštvo s Udrugom hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata – ogranak Selište Kostajničko
- 13) Panajoti Gilve, *MOMP „Zvir“ – otok Hvar u Domovinskom ratu 1991.-1996.*, ur. Julija Barunčić Pletikosić – Željka Križe Gračanin, Zagreb, kolovoz 2012.
- 14) *Hrvatska kronika iz Pariza 1990.-1995.*, Stjepan Lapenda, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Split, studeni 2012.
- 15) Ivan Radoš – Ivan Brigović, *101. brigada HV-a*, Zagreb, I/2013.; suizdav. s Udrugom 101. brig. HV-a.
- 16) Stjepan Milković, *Alfe žive vječno!*, Zagreb, studeni 2013.; suizdavaštvo s Udrugom SJP Alfe, MUP-om RH i gradom Zagrebom.
- 17) Mujo Begić, *Genocid u Prijedoru – svjedočenja*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb i Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, Zagreb, ožujak 2015.
- 18) Ivan Pokaz, *“Oluja” – odgovor na “strategiju realne prijetnje” (pregled i raščlamba vojne situacije u RH i BiH u razdoblju od 1991. do 1995. u kontekstu operacije “Oluja”)*, Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, ožujak 2015. (dvojezična: hrv.-eng.)
- 19) Ana Holjevac Tuković, *Mirna reintegracija Hrvatskog Podunavlja*, Zagreb, studeni 2015. (u suizdavaštvu s Despot infinitus).
- 20) Lang-Čulo Domazet, *Spasimo život / Saving live (zbrinjavanje civila nakon operacije „Oluja” / Care of Civilians After the Operation „Storm”)*, Zagreb, 2016. (dvojezična englesko-hrvatska)
- 21) Slaven Ružić, *Djelovanje „Vlade Republike Srpske Krajine“ 1991.-1995.*, Zagreb, 2017.
- 22) Natko Martinić Jerčić – Slaven Ružić, *107. – Vukovi s Drave*, Belišće, lipanj 2017.
- 23) Julija Barunčić Pletikosić, *Katolička crkva u Hrvatskoj i Domovinski rat 1991.-1995. (stavovi, djelovanje, stradanja)*, Glas Koncila – HMDCDR, Zagreb, 2017.
- 24) Jadranko Prlić, *Prilozi za povijest Hrvatske Republike Herceg-Bosne I-III*, Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskog rata u BiH - Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Mostar-Zagreb, 2017.

Izdanja samo na engleskom jeziku:

- 1) Davor Marijan, *Storm*, Zagreb, august 2010.
- 2) Anica Marić, Ante Nazor, *THE TOWN WAS THE TARGET: THE HOSPITAL, THE NURSING HOME... (the aggression by Serbia, that is the JNA and Serbian and Montenegrin forces against the Republic of Croatia and the Serb occupation of Vukovar 1991)*, Zagreb, 2011.
- 3) Valentić Mirko, *War Against Croatia 1991-1995 – Greater Serbian Projects from Idea to Implementation*, The Ollendorff Center, New Jersey, USA, 2012.; napomena, Centar nije sudjelovao u troškovima prijevoda i tiska spomenute knjige na engleski jezik.
- 4) Ante Nazor, *The Croatian War of Independence – Serbian's War of Conquest Against Croatia and the Defeat of Serbian Imperialism 1991-1995*, Amazon, 2016; napomena, Centar nije sudjelovao u troškovima prijevoda i tiska spomenute knjige na engleski jezik.
- 5) Mato Arlović, *The Croatian Community of Herzeg-Bosna and the (re)organisation of Bosnia and Herzegovina*, Zagreb, 2017. (u suizdavaštvu s Novim informatorom)

Izdanja na Amazonu:

The Croatian War of Independence: Serbia's War of Conquest Against Croatia and the Defeat of Serbian Imperialism 1991 – 1995, by Ante Nazor

(<https://www.amazon.com/Croatian-War-Independence-Imperialism-1991-1995-ebook/dp/B01N8S1RSU>) – na inicijativu gđe Julien Bušić

and

Life on a Target: A French Volunteer in the Croatian War of Independence, by Marc Charuel and Gaston Besson

(https://www.amazon.com/Life-Target-Volunteer-Croatian-Independence-ebook/dp/B071F1YCC3/ref=sr_1_1?s=digital-text&ie=UTF8&qid=1509206415&sr=1-1&keywords=gaston+besson)

Ein Leben in der Schusslinie: Französischer Kriegsfreiwilliger im kroatischen Unabhängigkeitskrieg

(https://www.amazon.com/Leben-Schusslinie-Franz%C3%B6sischer-Kriegsfreiwilliger-Unabh%C3%A4ngigkeitskrieg/dp/1975736753/ref=sr_1_2?ie=UTF8&qid=1509223635&sr=8-2&keywords=gaston+besson)

Une Vie en ligne de mire: Volontaire français dans la Guerre d'Indépendance Croate

(https://www.amazon.com/Une-Vie-ligne-mire-dInd%C3%A9pendance-ebook/dp/B01KRR4G2S/ref=sr_1_5?ie=UTF8&qid=1509223821&sr=8-5&keywords=gaston+besson) – na inicijativu fra Antuna Mrzlečkog

Katalozi izložbi - prospekti:

- tekst za katalog izložbe: Mjesto sjećanja - Vukovarska bolnica 1991., Zagreb, 2006.;
- tekst za prospekt za Spomen dom na Ovčari (Zagreb, 2006.) - 35.000 komada, na hrvatskom i na četiri strana jezika (engleski, njemački, talijanski, francuski);
- prospekt izložbe *Počeci suvremene hrvatske države – kronologija događaja*, Zagreb, 2006.
- katalog izložbe (Tovarnik, 12.-30. lipnja 2012.): Šimun Penava, Hrvatski Tovarnik – List prognanika Tovarničana i Ilačana, 1993.-1997. (ur. Penava), Zagreb, 2012.